

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
mislječe čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION. S. P

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

ST. — NO. 1230.

Entered as second-class matter December 9, 1907, at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., 9. APRILA, (APRIL 9.) 1931.

Published weekly at
3030 W. 26th St.

LETO—VOL. XXVI.

ATENTAT NA SOCIALISTIČNO STRANKO V CHICAGU

NAPORI PRIVATNIH INTERESOV ZA MONOPOLIZIRANJE GLASOVNIČE

Zapravljanje ljudskega denarja v boju, da se socialistični stranki odvzame pravico do kandidatov

Socialistična stranka v Chicagu je nominirala županskega in druge kandidate v mestne urade tako, kakor določa zakon. Volitve so se vršile prošli tork. Socialističnih kandidatov ni bilo na glasovnici.

Volilni odbor (Election Board), ki je politična oblast pod kontrolo republikanske-demokratske stranke, je dobrih par tednov pred volitvami odločil, da pridejo na glasovnico samo kandidatje republikanske in demokratske stranke. Socialistične in vse druge kandidate manjših skupin je zavrzel. Za vzrok je navedel, da bi bila glasovnica prevelika, da bi stal tisk preveč, in pa da so bili kandidatje manjšinskih skupin nepravilno nominirani.

Namesto, da bi socialistična stranka izbrala čas v agitaciji za svoje kandidate, je morala svoje energije koncentrirati v boju za pravico do rubrike na glasovnici. Socialistični odvetniki so prijavili svojo pomoč, istotako nekaj drugih liberalnih odvetnikov, posebno od Civil Liberties unije. V imenu soc. stranke so vložili na sodišče priziv proti odloku volilnega odbora. Toda volilni odbor je s svojim vplivom in tehnikalnimi zasluzenjem odlagal, kampanja pa se je med tem bližala koncu. Navsezadnje je stvar le prišla pred sodnika Taylorja, ki je na obravnavi 30. marca odločil, da so socialisti in vsi drugi kandidati, ki so se pripravili za boj na sodiščih proti socialistom. Naši odvetniki so skušali izposlovati sodno prepoved, ki bi določala, da volilni odbor ne sme tiskati glasovnic, na katerih ni socialističnih kandidatov. Sodnik Gentzel, pred katerim se je vršilo zasliševanje o zahtevi za prepoved, je izjavil, da ne more ničesar ukreniti, ker je ta zadeva v drugi obliki pred sodnikom Taylorom. In Taylor je v končnem odloku 1. aprila dejal, da še priznava, da so socialisti glede trditve o pravilnem nominiranju svojih kandidatov v pravem, toda ker so glasovnice, katere stanejo \$30,000 že tiskane, volilnega odbora ne bo sifil, da naj izda nove.

ZMAGA, KI NI BILA ZMAGA

V prošli števec Proletarca je bilo priobčeno poročilo, da je soc. stranka v Chicagu zmagala na sodišču, in da socialistični kandidatje pridejo na glasovnico. Poročilo v prvi koloni na tej strani pojasni, čemu se to ni zgodilo. Dotično obvestilo je prišlo v list, ker je v ponedeljek 30. marca ponoči Proletarec dobil poročilo, da je sodnik Taylor odločil v prilog socialistične stranke, valed česar naši kandidatje ne bodo izključeni z glasovnice. S tem naznanilo je bil list naslednji dan v tisk. Ko smo dobili potem vest, da se volilni odbor nikakor ne misli podati, je bil Proletarec že doti-

Stroški bi bili previsoki in časa je bilo le še par dni. Namigaval je tudi, da se ljudstvo zanima le za republikanske in demokratske kandidate.

V petih dneh, ki so še bili do volitev, ni mogla soc. stranka podvzeti ničesar več za svoje kandidate, toda bo tirala zadevo pred illinoisko vrhovno sodišče z zahtevo, da volitve razveljavi.

Časopisje v Chicagu je o tem boju p. našlo le kratke vesti, ker je bilo soudeleženo v demokratski-republikanski zaroti za brisanje socialistične liste.

Medtem se obe stranki pripravljata, da sprejmeta v illinoiski legislaturi zakon, ki bi manjšinskim skupinam takorekoč onemogočil udeleževanje v volilnih bojih. Namen takozvanega gibanja za volilne reforme je, da veliki bizniški interesi ter republikanski-demokratski raketirji dobe monopol nad volitvami in glasovnico. Toda zavedno delavstvo se ne bo podalo. Korumpiranci in hlapci izkoriščevalnih mogotcev delajo račun brez krčmarja.

Težave in komedije fašistov v Nemčiji

Fašistična stranka v Nemčiji nima samo rož na svoji poti do sekancja socialističnih glav. Zdaž groze, da jih bodo sekali drug drugemu med seboj. Velika skupina se je uprla voditelju Adolfu Hitlerju, katerega dolži, da je izdal fašistični program. Obe skupini sta izdali precej proglašov, obtožb in napadov druga proti drugi, nemško ljudstvo pa se je zelo zabavalo nad tem kregom v fašističnih vrstah.

V Berlinu sta obe fašistični struji oborožile svoje čete v boju za urade in liste.

Fašisti imajo tudi druge neprilike. Deželni zbor v Thuringiji, ki je bila na glasu za Hitlerjevo trdnjavo, je izrekel fašističnemu ministru nezaupečno, valed tega je odstopilo. Imelo je vlado 14 mesecev. Poslanec je razjarilo, ker so spoznali, da fašisti ne mislijo resno na kake ekonomske reforme, nego so se ukvarjali le s službami, katere so dajali svojim najbolj zanesljivim pristajcem.

"ČIŠČENJE" SPOMLADI V CHICAGU

Revne ženske in otroci iz čikaških "slams" iščejo kuriva po železniških tirih in jardi, po alejah in ulicah. Na sliki so ženske iz okrožja na Wentworth Ave., ki so nabrale premoga in trak po bližnjih železniških tirih. Puste jim to "čiščenje" le na nekaterih stranskih premikališčih za tovorne vlake. Take slike vidite v Chicagu na pomlad ali jesen v kateremkoli delu mesta, kjer živa revni ljudje.

V ALABAMI SO PO ZAKONU SAMO VERNIKI ZANESLJIVE PRIČE.

V Jefferson County, Alabama, je bila Laura Wright obsojena na 17 let zapora, ker je umorila moža. Glavna priča je dala obtežilo izpoved proti Wrightovi na smrtni postelji. Sorodniki obsojenke so vložili priziv na podlagi dejstva, da priča, ki je podala obtežilne izjave, ni verovala v Boga. Priziv je dokazoval, da je bil umrlj na svojih nazorih ateist (bogatajec), pričanja ateistov pa v Alabami po postavah niso veljavna. Prizivno sodišče je apelu ugodilo, obsojbo razveljavilo in obsojenka je bila izpuščena iz ječe.

V svojem odloku pravi prizivno sodišče, da človek, ki ne veruje v Boga, ne more postaviti pričati v Alabami, niti ni njegovo pričanje zanesljivo, kajti po nazorih bogatajcev se življenje človeka neha z grobom, medtem ko mora priča, da je zanesljiva, verovati v Boga, ki pravične nagraduje in hudobne kaznuje. Valed tega mora tudi verovati, da pridejo pravični v nebesa in hudebni v pekel.

Civilizirana Alabama je ena izmed 48. držav ameriške Unije. Njeno prizivno sodišče v istem odloku razlaga, da v vladni strukturi Zed. držav ni mesta za nazor, da se življenje neha z grobom. Zatrjuje tudi, da je vse upanje ameriškega naroda zgrajeno na veri v Boga. Iz tega je razvidno, da je v Alabami lahko vsak postaran, kratkoviden cerkvenik sposoben za sodnika.

Naseljevanje v Kanado

Od 1. aprila 1930 do 28. februarja to leto je prišlo v Kanado iz raznih dežel 85,810 priseljencev, medtem ko jih je bilo pripuščenih v istem času leto poprej 148,712. Število je torej znižano 42 odstotkov.

Žeja v Angliji

V Angliji so l. 1930 utržili 1,378,500,000 za alkoholne pižake. Šest sto milijonov od te vsote je šlo za davke.

"RAKETIRJI" VZAMEJO LUDSTVU VSAKO LETO DVANAJST MILIJARD

Mnogo postav in ordinanc prikrojjenih v prid "raketirjev". — Prohibicija je največji "raket"

Ena najbolj razvitih ameriških "industrij" je "raketirstvo". Komisija za raziskovanje zločinov v državi New York je po letnih študijah predložila dne 3. aprila legislaturi svoje poročilo, v katerem pravi, da vzamejo raketirjske obrtnike ameriškiemu ljudstvu vsako leto okrog dvanajst milijard dolarjev.

V New Yorku izdajo ljudje po zadržili te komisije vsako leto do štiri sto milijonov za delnice raznih podjetij, katerih nikjer ne obstoje. Skupina raketirjev npr. ustanovi oljno ali kako drugo kompanijo, izda delnice, si z dobljenim denarjem najame eleganten urad, plačuje celo visoke dividende, da nasede "raketu" čimveč ljudi, in ko je "polje izžrpano", urad zapro in gredo drugam, da nadaljujejo slično obrt. Včasih jih oblasti sicer izsledijo, toda ker sega vpliv raketirstva prav do sodnikov, se le malokateremu raketirju zgodi kaj neprijetnega.

V Chicagu in drugih mestih so raketirji ustanovili razne "unije" ter "proteksijska društva", v katera potem siloma tirajo obrtnike ali trgovce. Plačevati jim morajo visok asessor, in kdor se brani, ga provoceirajo toliko časa, da se jim ukloni, ali pa mora zapustiti obrt. Nemaokrat kakega posebno trmoglavega tudi ubijejo, ali pa mu prostor razrušijo z bombo.

Največje raketirstvo je vse-kakor prohibicija. Izrabljajo jih v svoj privatni namen od najvišjega političarja pa do zadnjega policajca.

Newyorská komisija smatra, da ima ta dežela veliko preveč postav. Mnogo je bilo urinjenih zato, da donasajo političarjem čimveč postranskih dohodkov. Druge so si pozneje priredili v ta namen.

Javne službe se oddajajo pod vplivom "političnih zaslug" ter

podkupnin. V Philadelphiji, New Yorku ali Chicagu ne pride človek do nobene mestne ali okrajne službe, če jo ne kupi deloma z denarjem in deloma s "političnim vplivom". Imeti mora oboje.

V Chicagu plačujejo razni branjevci raketirjem pri mestni vladi sto tisoče dolarjev letno za privilegij razstavljati svojo robo. Ordinance določajo razne omejitve, preko katerih je mogče samo s podkupninami. Torej so jih sprejeli zato, da imajo razni mestni uradniki in njihova "politična mašina" izredne dohodke.

Enako se izvaja ordinance glede stavb, dvoran, restavracij itd. Ako imaš nekaj "pula" ter si pri volji plačati podkupnine, pa te raketirji izvečejo iz kaše, potem ko te sami porinejo vanjo.

Zakone se ponavadi sprejema zato, da se bi ljudje po njih ravnali. Praksa v tej deželi pa pokazuje, da jih političarji republikanske — demokratske stranke prirejajo zato, da si ustvarjajo nove dohodke.

Ako bi človek hotel opisati vsakojaka raketirstva, bi vzeo debelo knjigo. Na kratko je obsežnost te "obrti" pojasnjena v tem, da vzamejo raketirji, ki se začno pri klerkih in deputy šerifih v političnih uradih, ter se nehalo pri članih v kabinetu federalne vlade, vsako leto dvanajst milijard dolarjev, ki jih jim plača direktno in indirektno tisto ljudstvo, katero producira bogastva, torej delavci in farmarji.

Zmanjšanje dotok ameriških dolarjev

Turisti iz Zed. držav so lani potrošili v Kanadi \$280,000,000, ali 28 milijonov dolarjev manj kakor leto poprej. Te številke je objavil statistični biro kanadske vlade.

USMILJENOST RDEČEGA KRIŽA NE SEGA DO REVNIH RUDARJEV

Posebna senatna komisija, ki preiskuje vprašanje zavarovalnine za brezposelne, je med drugimi zasluzala tudi predstavnik premogarjev, med katerimi je brezposelnost zelo občutna. Brant A. Scott, podpredsednik zdaj samostojne unije premogarjev v West Virginiji, je senatni komisiji predložil sliko bede med brezposelnimi rudarji. Premogovniške kompanije postopajo s premogarji kakor s podaniki. Ziveti morajo na kompanijskem ozemlju v kompanijskih barakah, kupovati v kompanijskih prodajalnah in zahajati k zdravnikom ter drugim profesionalcem, kateri so odobreni od kompanij. Ponekod morajo prispevati tudi enodnevno plačo na teden Rdečemu križu. Toda ko od glada ginevajoče družine premogarjev vprašuje Rdeči križ za podporo, jim jo kratkoma odkloni. Senatorji so bili začudeni, ko so slišali v takih potankostih opis fevdalnih razmer v tem delu U. S. A. Predložili so boljše evidenco glavnemu uradu ameriškega Rdečega križa z željo, da naj dvojno mero odpravi.

V W. Va. je približno 112,000 premogarjev, od katerih jih je 30 odstotkov že mesece in mesece brez vsakega zaslužka, 30 odstotkov jih dela povprečno le dva do tri dni na teden, in ostalih 40 odstotkov je več ali manj stalno zaposlenih. Plača je nizka. Beda med brezposelnimi v kempah je nepopisna. Pomoči od nikoder.

Odsev slabih časov

V Wisconsinu je bilo lani, kakor izkazuje nedavno objavljena statistika, 15,218 porok, ali 2,765 manj kakor leto poprej. Razporečenih je bilo v prošlem letu 2506 parov.

Produkcija tračnic v Z. D.

Leta 1931 je bilo v Zed. državah produciranih 1,873,223 ton železniških tračnic, ali cirkrog 900,000 ton manj kakor leto poprej.

FAŠIZEM NE MARA POROTE. UVEDEL JE NADOMESTEK

Fašistične preuredbe sodnega aparata odpravile porotna sodišča.—Delavci izključeni od odločevanja v bodočih sodnih tribunalah.

Fašistična Italija, ki je odpravila svobodne volitve in iztrebila vse demokratske pridobitve, je konec marca izdala odlok, s katerim odpravlja porotna sodišča. Novi sodni sistem je striktno fašistična ustanova. Samo preizkušeni fašisti bodo dobili službo sodnikov. Namesto porotnih sodišč uvede fašizem nadomestek, v katerem bosta dva sodnika ter pet "assessorjev", in teh sedem skupno bo izdajalo sodne odločke. Novi sodni zakon določa, da ne more biti "assessor" noben delavec, kmet, obrtnik ali pisar. Le fašistična elita bo imela ta privilegij. Justica v Italiji v bodoče bo še bolj fašistična nego doslej.

Za porotna sodišča se je borilo delavstvo v vseh deželah, ker so bila protitež vladni justici. Pred poroto je imel človek, ki je bil obtožen recimo političnih "zločinov", ali prestopkov v stvarkah, vsaj malo upanja na oprostitev. V Italiji te nade v bodoče ne bo več. Bodi lojalen fašist, ali pa se te smatra za državno nevarno osebo; v tem slučaju te ne protektira noben zakon. Fašistični evangelij v Italiji uči, da moraš služiti državi, ako ne, si ji nevaren in ob enem nepotreben član družbe. Potlači te v zapor, ali v izganjanstvo, ali pa skoplje takim zaznamovanim ljudem s svojimi nasilji in brutalnostjo prerani grob.

Brezposelnost v Mussolinjevi deželi narašča

Število brezposelnih v Italiji je naraslo na 800,000. Italijanski izvoz je nazadovol v prvih dveh mesecih tega leta za 500,000,000 lir v primeri z enako dobo v prošlem letu. Vlada je vsled naraščajoče krize v velikih skrbih.

Posledice eksplozije "kotlička"

V neki hiši v Brooklynu, N. Y., je sgrajeno in par momentov postojalo je bila sgrajena razmeta, kakor vidite na sliki. V hiši so kuhali šaganj; s kuhinjske in napravevni je bilo nekaj razbito — kuhinjske je bil tudi prazen.

Ko
"Proletarca"
prečitete,

dajte ga sosedu ali kakemu drugemu prijatelju, da ga čita tudi on.

Priporočite mu, da naj se nanj naroči.

Glasovi iz Našega Gibanja

BAROMETER AGITACIJE ZA "PROLETARCA"

V prvih treh mesecih leta 1930, ko se je začela jubilejna kampanja za razširjenje "Proletarca", so poslali agitatorji 365 polletnih naročnin.

Letos v istem času so jih poslali 405 ali štirideset več kakor lani, in to v zlic občutni krizi, ko mnogo naročnikov pri najboljši volji ne more obnoviti naročnine.

Tudi v dohodkih naročnin beleži "Proletarec" napredek.

Leto	V prvih treh mesecih (januar, februar in marec) je prejel v tem in v isti dobi v prejšnjih štirih letih za naročnino sledeče vsote
1931	1,480.90
1930	1,451.95
1929	1,117.50
1928	1,087.85
1927	1,272.91

Kriza je vzrok, da Proletarec bolj ne napreduje, toda že to, da v takih časih NAPREDUJE, je DOBRO znamenje. Proletarec je delavstvu potreben v krizi kakor v "dobrih" časih. Zdaj jim je celo koristnejši, ker so v krizi delavci bolj dostopni ZDRAVEMU razmišljanju. Ako želite dobro delavskemu razredu, pomagajte pri širjenju delavskega tiska. Pridobivajte "Proletarcu" novih naročnikov!

O agitaciji, konzulski hrani ter kobalski slovnici

Bridgeport, O. — Dne 21. marca me je vodila agitacijska pot v Latrobe, Pa. Oglasil sem se pri znani Fradlovih družini. Dasi naših ljudi tam ni mnogo, smo vseeno dobili nekaj naročnikov, potem pa sem kramljajal pri Fradlovih, kjer sem se seznanil z organizatorjem pennsylvanske soc. stranke. Umevno, da sem se seznanil tudi z mlado soderžico Jane Fradel, ki deluje za socialistično gibanje navdušeno z veliko vero v njegovo bodočnost in končno zmago. Kakor ona, tako se tudi njeni stariši zelo zanimajo za naše gibanje in pomagata kolikor mogoče.

Naslednji dan sem se odpeljal v Johnstown in se oglasil pri John Langerholcu. Tudi tu smo imeli lep sestanek. Dne 23. marca sem odšel s Frank Nagličem v bližnjo naselbino Kravn, kjer smo naslednji dan reorganizirali oziroma ustanovili socialistični klub. Tudi novih naročnikov smo precej dobili. Pri tem delu so mi pomagali sodrug Suša, Anton Obreza in L. Sterle. V Kravn in na Dunlo prihaja zdaj Proletarec v vsako hišo.

Dne 25. marca me je s. Obreza peljal v St. Michael. S somišljenikom Bizjakom sva napravila tudi tam dober uspeh.

Dne 26. marca sem obiskal naše znane soderge Vidriča, Adolfa Krasno, Dim'cove, Zalarja, Glavača in več drugih v Johnstownu in bližnji okolici, s katerimi smo se prav soderžno pomenili o našem delu in podobno. Tudi brez dovtipov ni v takih pomenkih. Zvečer sem se udeležil seje angleško govornega društva Flood City SNPJ, kjer sem se seznanil z našo mladino, med drugimi s sodergom Turkom in J. Langerholcem. Zelel sem videti tudi njegovo sestro Frances, ki je jako aktivna za pokret. Bila je odsotna radi boleznii. Seja je bila prav zanimiva. Jaz se se

društva naše mladine po naselbinah rad udeležujem, ako se mi le prilika ponudi. Na tej sem izpregovoril nekaj besed, ki so jih navzoči z zadovoljstvom sprejeli. Dne 18. aprila bodo obhajali prvo obletnico društva. Zelim jim obilo uspeha.

Drugi dan sem šel na Lloydell in Onnalindo, kjer sem našel starega znanca Frank Šušteršiča, ki ga nisem videl že 14 let. Bil sem tudi pri A. Zalarju. S Šušteršičem sva obiskala večino rojakov in uspeh je tak, da imajo sedaj v teh dveh naselbinah skoro v vsaki hiši Proletarca. Mislim, da bodo v kratkem ustanovili tudi klub JSZ. Posledice stavke ter brezposelnosti so vidne povsod. Rokaji v vseh teh naselbinah so naprednega mišljenja, kar tudi pojasni tolikšen uspeh agitacije za Proletarca.

Na poti mi nekdo pove, da me A. Kobal, urednik Svobode inc., praska in zmerja. Dobil sem kopijo zelnika v Johnstownu, kamor ga je nekaterim naročil skrivni odhajalec Fortuna. Ves zelnik je pisan v kobalskem jeziku. Ne vidite drugega kakor Zajc, Čarli, Snoy, pokretaši itd. Ob ustanovitvi lista so pravili, da bo služil izobrazbi in zblizevanju Jugoslovancov. A vidim, da samo zmerja. Meni pravi v marčni številki "trapaši dopisnik", drugemu "klečepalnik" itd. Norčuje se z mojimi prejšnjimi agitacijskimi uspehi, ker ga jeze. Naj pogleda še v prejšnji in prihodnji izkaz poslanih naročnin, pa bo še bolj zelen togote in me lahko počasti še z gršimi priimki, ako misli, da je to edini način, po katerem lahko "izobrazuje". Na njegov list nisem naletel nikjer v naselbinah, razen na omenjene, katere je v svoj napadalni namen naročil prej imenovani Fortuna. Take fantje ljudje v Penni poznajo. Vidim, da je A. K. hud na socialiste, ker se nočejo navdušiti zanj in konzula ter za diktatorja v Jugoslaviji. Čemu pa je tukaj, ako mu tam tako ugaja? Naj gre tja ter občuduje "ve-

ličastne gore", po katerih rad pleza. To kobalstvo robo so nam ponujali celo za delavskega voditelja! Kdo vruga pa se more zanesti na take švigašvage! Kar se tiče slovnice urednika Proletarca, je Kobal ne bo dosegel, pa čeprav se dolgo hodi v "university". Zajc je za nas O. K. Ko bi Kobal znal vsaj tretjino tako dobro urejavati svoj zelnik, pa se bi že nekoliko postavil. Proletarec je list, ki je našemu delavstvu v ponos. Piše v interesu zatiranega, izkorščanega delavstva, in pove vsem nasprotnikom, kar jim gre. Proletarec je last delavske organizacije, ne pa zasebne klike, ki se je združila iz golega sovraštva do socialistov in poštenega delavstva vobče. Mi ostanemo tukaj, zato prav nič ne potrebujemo konzulske podaniške hrane. Za hlapčevstvo nas ne bodo pridobili. — Joseph Smoy.

AEROPLANI V REŠILNIH AKCIJAH

Na vrhu je slika aeroplana, ki je padel na tla v filmski koloniji v puščavi Mojava, Calif. Rabili so ga pri izdelovanju filma. Več oseb je bilo ranjenih. Prošli teden je padel na tla na neki farmi v Kansasu potniški aeroplan, kar je vzelo življenje sedmim potnikom. Toda aeroplani so uspešno sredstvo tudi pri rešilnih akcijah. So izborni iskanci izgubljenih skupin v polarnih krajih, v gorovju, na morju in v pustinjah, brzi donašalci zdravil v oddaljene kraje itd. Na spodnji sliki je aeroplan, ki je bil poslan v kraje v Newfoundland, da najde člane izgubljene ekspedicije s filmskega parnika Viking. Spodaj na desni je pilot Bernat Balchen, ki ima v zrakoplovbi v polarnih krajih, kjer je le led in temperatura pod ničlo, mnogo izkušenj.

ličastne gore", po katerih rad pleza. To kobalstvo robo so nam ponujali celo za delavskega voditelja! Kdo vruga pa se more zanesti na take švigašvage! Kar se tiče slovnice urednika Proletarca, je Kobal ne bo dosegel, pa čeprav se dolgo hodi v "university". Zajc je za nas O. K. Ko bi Kobal znal vsaj tretjino tako dobro urejavati svoj zelnik, pa se bi že nekoliko postavil. Proletarec je list, ki je našemu delavstvu v ponos. Piše v interesu zatiranega, izkorščanega delavstva, in pove vsem nasprotnikom, kar jim gre. Proletarec je last delavske organizacije, ne pa zasebne klike, ki se je združila iz golega sovraštva do socialistov in poštenega delavstva vobče. Mi ostanemo tukaj, zato prav nič ne potrebujemo konzulske podaniške hrane. Za hlapčevstvo nas ne bodo pridobili. — Joseph Smoy.

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrže vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2:30 pop., seje ženskega odseka pa vsak prvi torek v mesecu ob 7:30 zvečer v klubovih prostorih v S. N. D. Soderugi in sodruginje, agiti-ajte in pridobivajte novih članov in članice kluba ter novih naročnikov našemu glasilu Proletarcu. V organizaciji in izobrazbi je naša moč.

Razne aktivnosti v Pueblu

Pueblo, Colo. — Pomladni solnčni žarki so nas izvabili iz stanovanj in izgleda, da oživljajo ne le naravo, nego tudi naselbino. Priredb raznih vrst je mnogo, bodisi veselje, dramskih predstav in proslav. Depresija je velika, toda ni vidno, da vpliva dosti na priredbe.

V nedeljo 12. aprila bo imela slavnost petletnice tukajšnja zadruga prodajalna, katere lep uspeva. Lahko bi seveda še bolj, če se bi več rojakov zavedalo važnosti kooperacije. Udeležimo se njene slavnosti vsi, ker bo to dalo vsem skupaj novega poguma, da zadrugo v bodoče še bolj ojačemo.

V nedeljo 3. maja bo imelo druš. Orel SNPJ. svojo običajno majsko proslavo, ki je v bistvu društvena prvomajska prireditev. Vprizorjena bo ena angleška in ena slovenska igra, ki bosta nekaj novega za naš oder. Igralci se pridno vežbajo da čimbolj zadovoljijo avdienco.

Društvo Orel s takimi prireditvami neguje po svojih močeh prosvetno delo in širi zavest med članstvom ter delavstvom vobče v smislu načel, ki so zapopadana v pravilih SNPJ. ter njenih resolucijah. Storilo bi nedvomno še več, toda kakor drugod, imamo tudi tukaj večsi nesoglasja, katere škodujejo skupnemu delu in zmanjšujejo uspehe. Na Orl'ovo prvomajsko slavnost se pričakuje obile udeležbe ne le od tukajšnjega članstva ter občinstva, nego tudi iz okoliških krajev. Vsaka taka prireditev je protest proti krivicam, ki se nam gode, in zato je delavstvu v korist, če je solidarno in ako svoje manifestacije čimboljše priredi. Organizacija Slov. nar. dom je imela svojo veselico dne 22.

marca. Udeležba je bila bolj piča. Izredno malo je prišlo arejših ljudi, večji pa je bil odziv mladine, bodisi radi zabave, ali pa zato, ker se boljše zaveda, da nam bi bil tak skupni centrum potreben.

Nobena priredba ne more biti tako popolna, da bi prišla izven možnosti za kritiko. Noben pripravljalni odbor bilo katerekoli organizacije ne bi mogel vsem ustreči. Vendar pa je naloga takih odborov, da vsako stvar dobro premislijo in s prireditvijo ustrezajo predvsem onim, kateri verujejo v njen namen. Zaradi veselice S. N. D. so se čule kritične opazke, ker je odbor najel godbo, katere načelnik je bil, in izgleda, da tudi bo, neprijetelj akcije za tako skupno poslop-

je. Razumen zagate, v krkšne pridejo včas pripravljalni odbori, smatram pa, da je tej kakor vsaki drugi stvari, katero ta ali oni odbor zastopa, koristo, če jo premotri z vseh strani. Vselej je treba pomisliti, kaj je bilo, kaj so gotovi ljudje proti akciji počeli, kako so ji nasprotovali, in se po tem ravnati. To bo ohranilo boljše razpoloženje za stvar med tistimi, ki verjamejo vanjo in delajo zanjo. — Opazovalec.

Naše priredbe, depresija in drugo

Sheboygan, Wis. — Dramska prireditev tukajšnjega kluba JSZ. dne 8. marca je dobro uspela, kar se vprizoritve tiče. Igrana je bila tridejanska komedija "Veleturist", katere zahteva mnogo izvežbanih igralcev. Klub in vsi tisti, ki so sodelovali, so svojo nalogo fino izvršili. Zasluga gre predvsem klubovemu režiserju in ravno tako vsakemu, ki je bil udeležen v igri. S to predstavo je klub dosegel nov moralen uspeh, ne pa gmotnega, kajti na dan, ko se je vršila, so bili vremenski bogovi tako razkačeni, da se je le malokdo upal pokazati na ulico. A kaj storiti? Predstavo preložiti zadnjo minuto ni kazalo. Ni bilo več časa za obvestitev ljudi. A kljub slabemu vremenu je bila udeležba večja, kot se je pričakovalo.

S to predstavo je bila sezona zimskih priredb zaključena, in do prihodnje se bomo zopet vsak po svoje zabavali. Zeleti pa je, da klub od časa do časa le priredi kaj primernega, kar bi dalo priliko, da se člani kot nečlani, ki delajo na naših prireditvah, zberejo skupaj in si to skupnost prijateljsko obdrže. Ob enem se pomenijo o dovršenem delu in kako bodo delovali v prihodnji sezoni. Za klubovo kulturno delovanje bi bili taki skupni sestanki skzi poletje večkrat potrebni.

Narava se prebuja izpod zimske odeje; približuje se oznanitelj pomladi — maj. Gotovo ga je vsak vesel, posebno še delavstvo radi simbola o vstajenju človeštva. Eni upajo, da bo na pomlad več dela, drugi se vsele, ker bodo šli zopet lahko v brstečo naravo.

Prvi dan maja je tudi praznik zavednega mednarodnega delavstva. JSZ. izda vsako leto za ta dan povečano slavnostno številko Proletarca. Zeleti je, da bi to izdajo naročili klubi, društva in posamezniki kolikor mogoče v velikem številu. Naj pride s svojim apelom za prebujenje posebno med tiste, ki tudi na pomlad tišče v zimsko spanje svoje dušev-

Društvo št. 344 SNPJ. je naročilo 50 izvodov in toliko gotovo tudi klub.

Ali naj uvrstim v dopis še običajne besede o delavskih razmerah? Čemu? Saj so povsod enake! Hooverjeva "prosperiteta" je dosegla zadnje vas v U. S. of A.

Časopisje sicer poroča, da se črni oblaki depresije umikajo. Brezposelnost se zmanjšuje, pravijo, in ta tovarna, pa ona tovarna, in tretja tovarna, je dobila toliko in toliko naročil, kar znači, da bo zaposlila toliko in toliko več delavcev. To je stara pesem v krizah. Tolažba za brezposelne. Nedavno je lokalni list objavil vest, da je tukajšnja tovarna za izdelovanje stolov in sličnega pohištva (enega izmed mnogih) dobila naročilo v vrednosti čez \$150,000. Brezposelni so to brali in porodilo se jim je upanje. Naslednji dan jih je stalo osem sto pred tovarno. Bossi so bili začudeni. (V tovarni delajo zdaj namreč samo bossi.) Nihče izmed njih ni vedel o kakem večjem naročilu v omejenih vsoti iz Chicaga. Torej običajen bluff! Bossi so jim to pojasnili in brezposelni so odšli z zlomljenim upom. Čemu kapitalistični interesi izrabljajo krize za varanje delavcev? Zakaj se norčujejo iz njih?

Mar ni čas, da delavci napravijo takemu roganju konec, vzamejo oblast v svoje roke ter si ustvarijo razmere, v katerih bodo sigurni kruha, čakali brezskrbno na starost in si uredili v vseh ozirih življenje, ki bo vredno človeka?

Pa še drugič kaj, ko bo več pomladi. — Poročevalec.

Veselica cicerških "Sosedov" bo 11. aprila

Cicero, Ill. — Druš. "Sosedje" je imelo za svojo veselico določen datum 7. marca. Ali od severa je tisti dan hrnel snežni vihar in napolnil ulice s snegom tako na delo, da je bil do malega ves promet ustavljen. Ni kazalo drugega, kakor veselico preklcati.

Za veselico je bila najeta dvorana v Masonic Temple na So. Millard ter W. 23rd St. Ker je bila za naslednje sobote oddana, jo je društvo najelo za soboto 11. aprila. Pridite vsi. Vstopnice, ki se glase za veselico 7. marca, so dobre tudi za ta datum. Dvorana za take zabave povsem dobro odgovarja, postrežba bo fina, žejo pa bomo gasili po našem starem pravilu. Ker je John Kochevarjev orkester angažiran za ta večer drugam, bo pesalce prav tako zadovoljil Windy City orkester. Pridite, da se prepričate. — Cicerški sosed.

Majska izdaja "Proletarca"

izide kot običajno v povečani obliki, bo tiskana na boljšem papirju ter bo imela bogato vsebino.

V nji bodo članki o problemu brezposelnosti, starostni pokojnini, o bodočnosti naših podpornih organizacij, o naših kulturnih društvih, delavskem gibanju med ameriškiimi Jugoslovani itd. Kot običajno, bodo v nji zastopani razni tukajšnji in starokrajski sotrudniki. Cene tej izdaji so sledeče:

Posamezen iztis	..... \$ .15	100 iztisov	.... \$12.80
10 iztisov	..... 1.40	250 iztisov	.... 32.00
25 iztisov	..... 3.50	500 iztisov	.... 50.00
50 iztisov	..... 6.90	1000 iztisov	.... 95.00

Kdor prijatelj tega lista želi imeti v nji pozdravni oglas, je cena \$1 za vsak palec prostora v širini ene kolone. Ta cena velja samo za pozdravne oglase. Prosimo, priporočite trgovcem in drugim, pri katerih nabavljate potrebščine, da pošljejo oglase v majske številke. Za pojasnila pišite upravništvu.

Soderugi in somišljeniki, poskrbite, da pride prvomajska številka Proletarca, ki je manifestacijski izraz zavednega delavstva, v čimvečjem številu med slovensko ter drugo jugoslovansko ljudstvo.

KLUBOM IN DRUŠTVOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

JUGOSLOVANSKEMU DELAVSTVU

Proglas Jugoslovenskega delavskega sveta

Nasehili smo se v to deželo v borbi za kruh. V "lepi naši domovini" ga ni bilo zadosti za vse, zato smo morali v "tujino". Šli smo eni v Zed. države, drugi v Nemčijo, Francijo, v Južno Ameriko, Avstralijo itd. Nismo iskali lepih krajev, nismo šli tja, kjer so krasna jezera, mogočne gore, nismo šli po svetu zato, da občudujemo njegove krasote, nego da najdemo prostor, kjer bi si lahko zaslužili za preživljanje.

Delavec ljubi dom, ako ga ima; ljuba mu je domovina, ako more živeti dostojno in svobodno v nji. Rad ima naravne krasote, a le malokateri jih je deležen, kajti namesto v krasne kraje mile domovine moramo za delom v majne med zakajene hribe, v umazana predmestja, kjer so jeklarne in druge tovarne železne industrije, v strojarne, v šmelce in plavže, v klavnice, in kanale in tunele — kamorkoli, kjer si obetamo kruha!

Domovina delavca je vsepovsod, poradi tega si želi, da ne bi imela toliko mej, toliko šikan in toliko restrikcij, ki mu grene že itak mizerno življenje. Zaveden delavec se je v borbi za kruh naučil, da je njegova domovina tam, kjer ima delo, in če ga izgubi, ako ga potem ne najde, mora po prostrem svetu, da ga dobi, ali pa ga išče kjerkoli z nado, da ga mu dajo.

Mi ne propagiramo sovraštva do nobene dežele na svetu. Mi zagovarjamo princip kooperacije med vsemi v interesu vseh narodov. Mi vidimo združevanje korporacij iz narodnih v mednarodne trupe, kar je naraven ekonomski pojav na tej stopnji razvoja sedanje družbe. Svet, ki se je pred leti ograjeval z visokimi obzidji in mejami, danes vzlic fašistično-nacionalističnim pokretom spoznava, da so meje, kakršne si je umetno ustvaril, ovira zdravemu razvoju človeštva. In isto pravico, kakor si jo laste gospodarski interesi za svoje združevanje v njihovo korist, zastopamo mi zase v svojo korist.

Mi smo priseljenici iz krajev, kateri tvorijo današnji Jugoslavijo, dalje iz Julijske krajine v Italiji in drugod, kjer žive naši ljudje. Mi ne mrzimo svojega rojstnega kraja. Mi damo radevolje priznanje vsemu v domovini, kar priznanje zasluži, toda obojamo vsako stremljenje, ki ima namen s pomočjo svojih agentov bogati, zavajati in zaslužnjevati izseljeni narod pod masko propagande "za domovino" ali pod kakršnokoli drugo masko.

Zavedno jugoslovensko delavstvo v Ameriki in v starem kraju je od početka za edinstvo in skupnost jugoslovenskih provinc. Mi ne odobravamo separatističnih tendenc za razkroj dežel, katere po naravnih zakonih in po svoji kulturi spadajo skupaj. Temveč mi propagiramo večje edinstvo v interesu delavskega in kmečkega ljudstva; mi smo za združenje vseh štirih jugoslovenskih narodov na Balkanu, in dalje, mi smo za balkansko federacijo dežel, — za evropsko unijo narodov, za svetovno enoto!

Mi smo za demokracijo v pravi ljudovladi, za človeška prava, za sodelovanje na najširši bazi.

Zato obojamo tiranske metode, zavajalno propagando in terorizem v kakršnikoli obliki. Diktature so plod nezrelosti razmer, ali so posledica zastarane reakcije, ali pa prosto tiranstvo brez posebnega vzroka. Diktatura v Jugoslaviji po našem globokem uverjenju ni niti malo upravičena. Narodu ne prinaša blagostanja. Odvzela mu je državljanske svobode in ga tlačila razen pod politično tudi pod peto gospodarske diktature, nad katero zapovedujejo privatni interesi, brez da bi ljudstvo imelo pravico do protesta ali organizacije za obrambo.

V Zed. državah so diplomatični zastopniki diktature v Jugoslaviji postali predvsem navadni propagandistični agentje za obstoječi režim. V prizadevanjih, da dobe kontrolo in duševno oblast nad narodom, so podvzeli fašistične metode, oziroma posnemajo taktiko Mussolinijevih agentov, katera je naletela na velik odpor ameriških Italijanov in jo obsoja vsa ameriška napredna javnost.

Mi smo izprevideli, da je v svrhu odpora zoper propagando režimskih agentov potrebna posebna organizacija, in v ta namen smo ustanovili v Chicagu Jugoslovenski delavski svet (Jugoslovensko Radniško Višje). To organizacijo tvorijo podporni društva, udruženja, kulturna društva in klubi, isto tako posamezniki. Pogoj za pridruženje je, da soglašajo in delujejo za sledeči program:

1.) Propagiranje solidarnosti delavskega ljudstva v borbi za človeške pravice.

2.) Negovanje prosvetnih aktivnosti med jugoslovenskim delavstvom v Ameriki v smislu naprednih idej.

3.) Borba proti reakciji in monarhistični propagandi, katera zavaja in bega priseljene

Jugoslovane ter tudi njihove otroke v Zed. državah.

4.) V svrhu izvajanja tega programa prireja Jugoslovenski delavski svet shode, predavanja in druge priredbe, izdaja letake, dopisuje v liste, kateri so temu programu naklonjeni, sestavlja in pošilja resolucije na merodajna mesta ter informira javnost s pomočjo tiska in drugače o naših željah in naših pritožbah.

V Jugoslovenskem delavskem svetu je prostor za vse, ki so pripravljeni delati za skupne koristi našega ljudstva.

Menda še nobenkrat prej niso bili monarhistični in verski elementi med našim izseljenim ljudstvom tako oholi kakor zdaj in čezdalje bolj drzno dvigajo glavo, troše svoje hlapčevske monarhistične nazore. Na čelu tega zavajalnega dela, v katerem ne izbirajo sredstev, so razni premeteni, dobro plačani agentje beogradske diktature, ki vlada po fašističnih metodah. Njena propaganda stane mnogo denarja, ki ga iztiska v obliki težkih davkov iz siromašnega kmečkega in delavskega ljudstva Jugoslavije.

Od kar se je pred dobrimi dvema leti kralj Aleksander proglasil za diktatorja in razpustil parlament, politične stranke, razna kulturna in druga društva, odpravil svobodo tiska in zborovanja ter uvedel najstrožje navedbe nad zdržanjem prebivalstva, je zavladalo nasilje, o katerem se je vzlic cenzuri izvedelo po vsem civiliziranem svetu.

Četudi je režim odvzel ljudstvu vse svobode in se mora ravnati samo po ukazih, skuša s pomočjo svojih propagandistov uveriti svet, da je ljudstvo v Jugoslaviji zadovoljno z diktatorjem in da ljubi svojega diktatorskega kralja. To propagando trosijo režimski agentje tudi med ameriškim ljudstvom, ki celo trdi, da je ljudstvo Jugoslavije svobodno in srečno.

Narod postane svobodni, kadar bo sam odločil o svoji usodi, kadar bo sam gospodar nad svojo deželo. To mu bo omogočeno le v demokratični republiki, ne v republiki laži-demokracije, kakor jo ima ta dežela, nego v republiki delavcev in kmetov, katera bo resnično služila interesom ljudstva Jugoslavije.

Resnice se ne more zakriti s propagando. Dekreti diktature in teror ne more privesti ljudstva v blagostanje. Narod, kateremu je svoboda izražanja vesti odvzeta, ni in ne more biti zadovoljen z vlado kakršna je. Diktatura hoče narod s podaniško dušo. Njeni agentje med Jugoslovani v Ameriki služijo isti nalogi.

Mi protestiramo proti jugoslovenskim konzulom, ki v svojih proglasih insistirajo, da naj pridejo jugoslovenski mladeniči in možje na nabor, in ako jih konzulov zdravnik spozna sposobnim za vojaško službo, da naj se vrnejo v Jugoslavijo ter se priglasiyo za vstop v armado. V proglasu naglašajo, da se to tiče vseh izseljenih Jugoslovanov, ki so po zakonih Jugoslavije dolžni služiti v armadi, neglede, ali so še podaniki Jugoslavije, ali pa že naturalizirani ameriški državljani. Država, ki je pogrnala ljudi v tujino, ker zanje ni imela kruha doma, nima pravice, da jih kliče nazaj v armado — v isto armado, ki je namenjena udušiti vsak odpor zatiranega ljudstva proti krivicam in srahovladam.

Ali naj ameriški Jugoslovani dopustimo, da bodo konzuli s svojimi agenti vršili to zavajalno delo nemoteno? Ali naj mirno gledamo, kako oni zastrupljajo naše javno življenje?

Sigurni smo, da velika večina izseljenih Jugoslovanov njihovo delo obsoja. Kakor proti pozivom na nabor, tako je naše ljudstvo protivno tolmačenju

konzulskih agentov, da mora vsakdo, ki želi postati ameriški državljani preje vprašati vlado v Beogradu za odpust iz podaništva Jugoslaviji. To njihovo početje smatramo za neupravičeno umešavanje tujih zastopnikov v privatne zadeve ameriških Jugoslovanov. Njihove grožnje so provokacija, katere naj si delavci dobro zapomnijo.

Zastopniki Jugoslovenskega delavskega sveta, zbrani na svoji seji dne 28. marca 1931 v Chicagu, nalagamo odboru te organizacije, da o politiki režimovcev obvešča obširno ne le jugoslovensko, nego tudi ameriško javnost s pomočjo angleškega tiska.

Nadalje ta zbor nalaga odboru Jugoslovenskega delavskega sveta, da s taktiko, ki je zapopadana v našem programu, pojasnuje priseljenemu narodu situacijo v Jugoslaviji kakor je v resnici in ga poučuje o kvarnosti, katere bo deležen, ako se pusti zavesti plačanim in neplačanim agentom podaniškega režima in diktature.

Mi hočemo napredno jugoslovensko delavstvo!

Mi smo zoper metode, ki jih svet naziva za "balkanizem"! Mi zastopamo edinstvo jugoslovenskega ljudstva tu in v Evropi v interesu naroda, zato je naš boj namenjen vsem, ki pod raznimi maskami ta narod zavajajo in mu delajo škodo.

Mi smo za jugoslovensko federativno republiko in demokratično federacijo dežel na Balkanu!

Delavci Jugoslovani, ako ste za ta program, zagovarjajte ga!

Ako ste za organizirano akcijo, sodelujte z Jugoslovenskim delavskim svetom!

Sprejeto na zboru Jugoslovenskega delavskega sveta dne 28. marca 1931 v Chicagu.

George Maslač, predsednik seje.

Ivan Jurinić, tajnik J. D. S.

Frank Aleš, Valentin Suša,

Peter Kokotović, Chas. Pogorelec, Jakob Kopač, odborniki.

Milwaukee Leader
Največji ameriški socialistični dnevnik.—Naročnina: \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.
Naslov: 528 Juneau Ave. MILWAUKEE, WIS.

Dr. Otis M. Walter
ZDRAVNIK IN KIRURG
4002 West 26th Street, CHICAGO, ILL.
V uradu od 1 do 6. popoldne, v torek, četrtek in petek od 1. pop. do 8. zvečer.
Tel. LAWNDALE 4872.
V FRANCES WILLARD BOLNISNICI od 9. do 10. dopoldan ob torkih, četrkih in sobotah.

"New Leader"
angleški socialistični tednik.
Izhaja v New Yorku. Naročnina \$2 na leto, \$1 na pol leta.
Najboljše urejevanje angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita.
Naročite si ga tudi vi. Naročnino zani sprejema "Proletarce".

John Metelko, O. D.
Preiščemo oči in določimo očala
6417 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

VINKO ARBANAS
1320 W. 18th St., Chicago, Ill. Telefon Canal 4340.
SLOVENSKO-HRVATSKA TRGOVINA-CVETLIC.
Sveže cvetlice za ples, svadbe, pogrebe itd.

Anton Zornik
HERMINIE, PA.
Trgovina z melanim blagom. Poči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Herminie 2221.

PRIPRAVE ZA VOZNO POD LEDOM

Poročali smo že o podmornici, ki je zgrajena za vožnjo pod ledom v svrhu raziskovanja krajev pri sovarnem točanju. Njeno ime je "Nautilus". Vodi jo Anglež Hubert Wilkins. Ta slika je bila vzeta, ko je plula pod brooklynskimi mostovi v New Yorku v spremstvu vtičnega parnika. Na raziskovalni ekspediciji bo to poletje. To bo prvi resen poizkus za raziskovanje morja v polarnih krajih pod ledom. Varna ta pot ni. V slučaju, da se primeri katastrofa, ko bodo pod ledom, ne bo za moštvo nikakega upanja za rešitev.

Moja pot v La Salle in o. o. liške naselbine

Z agitacije. — V soboto 28. marca sem se prvič napotil na agitacijo za Proletarca v La Salle, Ill. in v sosedne naselbine. Uspeh, o katerem bom poročal več pozneje, je povoljen.

S sodelovanjem, ki so mi ga naklonili sodrugi in somišljeniki, sem p. poln ma zadovo jen in jim izrekam zahvalo. Leo Zevnik npr. mi je takoj ob prihodu obljubil, da bo storil kolikor mogoče in mi dejal, da sem lahko njegov gost v času svojega bivanja tukaj. Leo je bil v tem času zelo zaposlen s svojimi posli in s kampanjo radi svoje kandidature v mestni odbor. Je jako namestu, da se sposobni sodrugi lote boja, da dobe odgovorne pozicije pri upravi mesta.

Peter Banič je bil z menoj skoro stalno okrog s svojo karo, kar je na agitaciji velika pomoč. Sodeloval je, dasi je pri tem prepel njegovo delo. Tudi S. Črtalič je bil z nami. So zelo postrežljivi in prijazni rojaki.

Na postaji me je pričakoval Jos. Jakos, ki me je po naročilu peljal k L. Zevniku. Sprejet sem bil prijateljsko, pogovorili smo se o moji nalogi, v ponedeljek pa me je Jos. Novak odpeljal na Oglesby, drugi dan pa so me peljali zopet nazaj v La Salle. Na Oglesbyju sem bil nastanjen pri Fr. Novaku, kjer so mi dali vso postrežbo. Na poti okrog rojakov mi je šel na roko podnevu John Hotko, zvečer pa John Pohar. Pri njemu in njegovi soprogji Josepini sem bil zelo gostoljubno sprejet. Je inteligentna ženska in navdušena za delavsko gibanje.

Francišanski misijonarji prihajajo s svojimi pridigami tudi v te kraje. Zapišejo ljudi, da ne bodo več čitali "brezverskih" listov, kakor sta Proletarce in Imperial, Pa. — Tudi pri nas so delavske razmere "pod ničlo". Premogovnik Moon Run od Pittsburgh Coal kompanije je prekinil z obratom. Zivotari samo še rov Cliff Mine, v katerem delajo dva do tri dni na teden. Zasluzek ni niti tolikšen, da bi zadostoval, kakor pravimo po domače, "za sol", kaj šele za vsakdanje potrebe. Tako je Hooverjeva prosperiteta pri nas. Ako je pri vas boljša, prosimo, sporočite nam, da se izselimo.

Umreti še ne mislimo, četudi je zasluzek slab, in akoravno so mnogi brez njega. Verujemo, da pride za delavstvo boljša bodočnost, kadar se nanjo pripravi ter organizira, da si jo pribori. Tu smo s sodelovanjem s Jos. Snoya ustanovili klub št. 31 JSZ, v katerega je takoj pristopilo enajst članov in

Waterloo Dry Cleaning Co.
COLLINWOOD, O.
Frank Trebec, lastnik
Sveže, hitro in popravljamo obleke in teniske obleke
15805 Waterloo Rd.
Tel. Kenmore 1278

Prva Jugoslovenska restavracija
DOMAČA KUHNJA
Otto and Jerry Miškovsky,
lastnika.
4047 W. 26th Street
Se priporoča Slovincem v poset

članic. Zdjaj jih ima že šestindvajset, kar je za naselbino te velikosti lep napredek. Nismo pa z njim zadovoljni, zato agitiramo dalje, da klub še bolj povečamo.

Razmere so žalostne. Kapitalisti jih v naš prid ne bodo izboljšali. Preostane nam še socialistična stranka. Organizirajmo se v nji! Druga izhoda ni!

V soboto 9. maja priredi tukajšnji klub JSZ, veselico, katere prebitek je namenjen v korist delavskega gibanja. Občinstvo tu in v okolici je vabljeno, da si ta datum ohrani v spominu ter pride na veselico v čimvečjem številu. Pogovorili se bomo o naših problemih, kar je en užitek na takih prireditvah. Postrežba bo dobra, plesalcem pa bo nadvse zadovoljivo igral J. Ambrožičev orkester iz Moon Runa. — Frank Perpar.

Naročnikom v zapadni Pennsylvaniji na znanje

Med drugimi zastopniki za Proletarca v zapadni Penni. je tudi Anton Zidaniček, kateri potuje po naselbinah in je upravičen pobirati naročnino za Proletarca, kakor tudi prodajati naš kolektar ter knjige iz Proletarčeve knjižarne. Sodrugom in drugim prijateljem Proletarca ga priporočamo v naklonjenost. Upravištvo.

Zabava društva 'Gorenjec'

Chicago, Ill. — V soboto 11. aprila priredi v Kochovi dvorani na 1764 Larabee St. plesno in prosto zabavo znano društvo "Gorenjec" št. 104 S. S. P. Z. Igral bo John Kochevarjev orkester. Vstopnina v predprodaji je 35c in pri vratih 50c. Zabavali se bomo domače, veselo in prijateljsko ob dobri postrežbi, ki jo bo nudilo društvo posetnikom. Vsi dobrodošli. — Gorenjec.

IZVRSTEN ČISTI-LEC TELESA

"New Prague, Minn., 13. jan.—Trinerjevo grenko vino je izvrsten čistilec in ojačevalec telesa. Albert P. na." Kratko in odkritosrečno priznanje, toda kolikoga pomena za trpečne na žolodcu!

Trinerjevo grenko vino

gotovo pomaga. Nič več strahu, da zopet ne boste mogli mirno počivati, ali sedeti pri mizi, z mislijo na celogobno trpljenje in bol. To okuzano zdravilo čisti žolodce in črevesje brez škajpanja, odpravi zapake in povrne dober tek do jedi, ter ojača ves vaš sistem. Veliko zdravnikov ga predpisuje. V vseh lekarnah. Mala ali velika steklenica, z vrednostnim kuponom.

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Tel. Crawford 1382.
Prijetna in okusna domača jedila. Cene zmerno. Postrežba točna.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC. REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912, of Proletarce, published weekly at Chicago, Ill., April 1st 1931.

State of Illinois, County of Cook, as. Before me, a notary public, in and for the state and county aforesaid, personally appeared Chas. Pogorelec, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Proletarce and that the following is to the best of his knowledge and belief a true statement of the ownership, management, of the aforesaid publication for the date shown in the above caption required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 411. Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to-wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor managing editor and business managers are: Publisher, Jugoslav Workmen's Publishing Company Inc., 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; editor Frank Zaitz, 2527 So. Homan Ave.; managing editor, Frank Zaitz, 2527 So. Homan Ave.; business manager, Chas. Pogorelec, 2218 So. Ridgeway Ave.
2. That the owners are: Jugoslav Workmen's Pub. Co., Inc., 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Slovenc Section, Jugoslav Federation S. P. 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent. or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: None.
4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association or corporation has any interest, direct or indirect, in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.
CHAS. POGORELEC, Business Manager.
Sworn to and subscribed before me this 3rd day of April 1931.
Joseph Steblay, Notary Public. (My commission expires June 30th, 1934.)

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glavno Jugoslovanska Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zalta
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

PRAVICA, ZLOČIN IN KAZEN

Izgredi in upori v ječah so odsev splošne korumpiranosti ameriških oblastvenih organov. Kazni in oprostitve se izrekajo na podlagi vpliva, podkupnin in intrig. Le za male kršilce veljajo postave kakor so napisane. In zanje veljajo tudi kazni. Dvojna mera justice je vidna v ječah celo bolj kakor zunanaj, kajti zunaj se ljudje ločijo po razredih, obleki in stanovanjih. Ali v ječi velja za vse jetnike enaka mera. To le v teoriji, praktično pa so morilci in podobni kriminalci iz bogatih familij in kriminalci iz organiziranih skupin protežirani, ker lahko podkupujejo, ker imajo zunan vpliv, in ker zanje posredujejo kongresniki in člani državne legislature. To je jasno vsakemu poznavalcu razmer, pa so stvar vzlic temu iznova preiskali po izgredih, ki so se dogodili v illinoiski državni ječi v Jolietu. Priče ter uradniki so izpovedali, da se jetnike ne oprošča od kazni na podlagi zadržanja, karakterja in zaslužnja, nego na podlagi vpliva ter podkupnin. Jetnikom katerimi je denar, se godi boljše kakor ostalim, imajo pravičnejši in tvorijo takozvan "privilegirani razred". Po številu ni velik. Proti drugim so jetnišnične uprave dostikrat krivične in brutalne. Posledica tega so organizirani upori kaznaencev. Nekaj je ubitih, nekaj poslopj uporniki zažgo, nekaj je v boju ranjenih, toča milica in šerifovi ljudje jih kmalu ukrote, ker so jetniki neoboroženi. Nekaterim po em kazni postave, sistem v jetnišnici pa ostane isti. Posebne komisije preiskujejo in poročajo, in to je vse, kar se stori. Korupcija se nadaljuje in zločinci se točte naprej, ker vidijo, da so tisti, ki z njimi razpolagajo, ki jih sodijo in provocirajo, v resnici večji zločinci nego oni sami.

PREISKAVE GRAFTA

V Zedinjenih državah so v mestih in občinah, v državah, v ječah in tudi pri zvezni vladi preiskave grafta ter graftarjev običajen pojav. Vselej je jasno, da bo graft dokaznan, in vsakokrat vedo preiskovalci kakor zatolteni korumpiranci, da ne bo po preiskavi nobene spremembe. Včasih kak graftar odstopi, drugi pa pride na njegovo mesto.

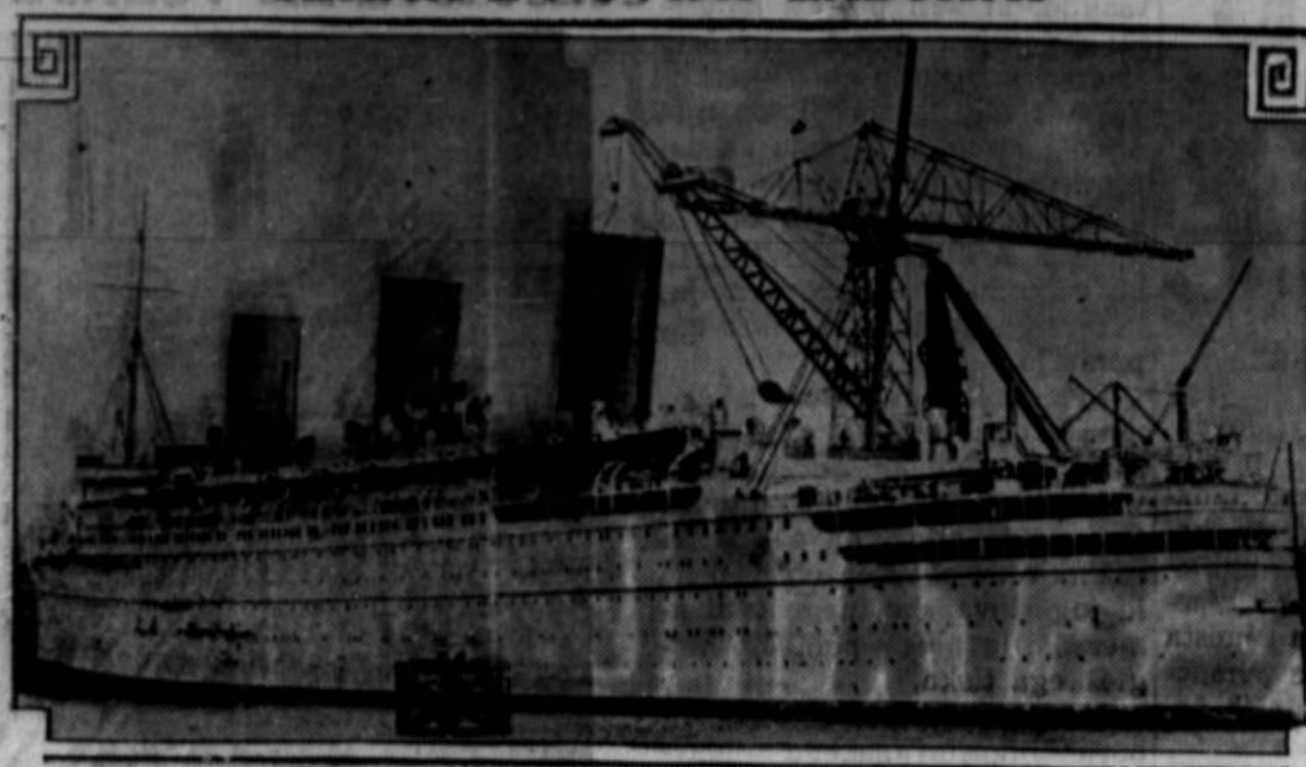
Te preiskave stanejo visoke vsote. Marsikak politikar, ki je imenovan v preiskovalni odbor ali komisijo, je vesel take službe. Ne da mu posebnega dela, ker so mu dejstva znana, toda služi dobro in preiskavo zavlača en mesec in tudi dalj, ako mogoče. Ko določena vsota poide, izda komisija poročilo, da je res mnogo korupcije, za remediuro navede nekaj nasvetov, listi prinesejo o stvari kako kolono ali dve o dognanjih in priporočilih preiskovalne komisije, in s tem je stvar navadno zapečatena.

Komisije ne bodo odpravile korupcije. Preiskave o stvareh, ki so vsakemu znane, nimajo smisla. Veliko več pa bi zaleglo, ako bi bilo v čikaškem mestnem svetu deset socialistov, deset v newyorskem, pet v philadelphijskem, štirje v clevelandskem itd. Saj sta v Chicagu pred leti celo dva socialistična aldermana mnogo storila v taktiki čiščenja mesta, in v kongresu je bil že en Berger vplivna moč.

ZA KOS MILA V JEČO

Glarence Rucker, čikaški črnc, je ukraдел v trgovini na 111 North Oak Park Ave. v Oak Parku kos mila. Dan pozneje ga je magistratni sodnik Paul R. Wick obsodil na \$25 globe. Črnc ni imel niti niklja, da bi plačal kazen, zato je bil poslan v čikaško prisilno delavnico v Bridewell, kjer mora preostati 60 dni zavora. Zamorec Rucker je zelo neveden človek. Okoliščine so mu bile vse življenje neugodne, zato je njegovo znanje revno kakor je on sam. Vendar pa je ob tej priliki spoznal, da ne obvsajajo vseh tatov po enakem pravilu. Ako zapravijo bankirji vlagateljem polovico in več njihovih prihrankov na tatinske načine, se jim ne bo ničesar zgodilo. Za kos mila pa gre človek 60 dni v ječo.

TEKMA Z NOVIMI LADJAMI

Začela je Nemčija, ki je v prošlih par letih pustila v morje za prekoatlantski promet par modernih pomorskih orjakov, s katerimi je obrnila nase pozornost potnikov vsega sveta, ki morajo križati morja. Zdaj grade nove parnike po najmodernjših izpolnitvah Anglija, Francija in tudi Zed. države. Na sliki je nov potniški parnik "Empress of Britain", dolg 758 čoljev, last družbe Canadian Pacific. Zgrajen je bil v Angliji. Prvo pot v Ameriko začne 27. maja. Plul bo v Quebec v Kanadi.

JUBILEJ PREDSEDNIKA MEDNARODNE ZADRUŽNE ZVEZE

12. marca t. l. je dovršil Väinö Tanner, predsednik Mednarodne zadrudne zveze v Londonu svoje 50. leto. Kot zadrugar, politik in državnik je Väinö Tanner osebnost mednarodnega značaja.

Väinö Tanner je bil rojen 12. marca 1881. v Mouhijärvi-ju na Finskem kot sin železničarja. Po absolvirani maturi leta 1900 je začel obiskovati trgovsko visoko šolo v Helsingforsu. V letu 1901 je prejel prvo državno potovalno stipendijo za mlade trgovce in se napolnil v Nemčijo, kjer je deloval 1 in pol leta pri Velenakupni družbi nemških konzumnih družtev v Hamburgu. Ko se je vrnil na Finsko, je bil v jeseni leta 1903 izvoljen za poslovodjo Konzumnega društva v mestu Abo.

Od 1905 do 1910 je deloval kot novinar. Leta 1911 je napravil juridični državni izpit in deloval kot državni pravdnik v Helsingforsu od 1911 do 1915. Tega leta je postal ravnatelj Konzumnega društva "Elanto" v Helsingforsu, na katerem mestu deluje še danes.

KANCELAR, KI JE PODPISAL VERSAILSKO POGODBO, UMRL

Dne 26. marca se je vršil v Berlinu pogreb socialističnega voditelja Hermanna Muellera, kateremu je prisostvovalo nad sto tisoč ljudi. Umrl je v starosti 55 let. Mueller je bil eden vodilnih krmarjev Nemčije v najkritičnejšem času njene zgodovine, v dobi, ko je vrgla monarhijo in bila ob enem tlačena od zavezniških državnikov, kateri so skovali znano versailsko "mirovno" pogodbo. Nemčiji ni preostajalo ničesar drugega kakor da jo podpiše. V njenem imenu je to storil Herman Mueller. V vladi je imel Mueller najvišjo službo kancelarja. Med nemškimi narodom je užival velik ugled, dasi so ga pristaši sovražnih strank ljuto napadali. V politiki je bil socialist ter sploh človek pacifističnih nazorov svetovnega slovesa. Glavni govor ob krsti pokojnika je imel socialist Paul Loebe, predsednik nemškega državnega zbora.

V konzumno zadrudnem gibanju je zavzemal Tanner razna častna mesta. Od 1908 do 1916 je bil član nadzorstva Velenakupne družbe finskih konzumnih družtev in v letih 1909 do 1915 njegov predsednik. Član nadzorstva konzumnega društva "Elanto" je bil od 1908 do 1911 in od 1914 do 1915. Je dalje še predsednik nadzorstva Osrednje zveze konzumnih zadrud Finske. Je član načelstva Velenakupne družbe O T K od 1917 in član osrednjega načelstva Mednarodne zadrudne zveze od 1910. Za predsednika Mednarodne zadrudne zveze je bil izvoljen na stockholmskem kongresu leta 1927.

Kot član socialne demokracije je pripadal finskemu parlamentu od 1907 do 1910, 1913 do 1916, 1919 do 1927 in drugemu parlamentu od leta 1930 dalje. Bil je socialnodemokracijski kandidat za predsednika finske republike leta 1925 in 1931.

Leta 1917 je senator in finski finančni minister; leta 1926 do 1927 je deloval kot ministrski predsednik. Na svetovni gospodarski konferenci v Genovi je zastopal Finsko kot strokovnjak. Od leta 1927 do 1930 je bil član Gospodarskega sveta Društva narodov. V svoji domovini zavzema še celo vrsto častnih mest pri Narodni banki in drugod.

Sodrug Tanner je mož velikih sposobnosti, železnih živcev in širokega pogleda.

Tako zadrudnemu kakor tudi drugemu delavskemu gibanju je storil že neprecenljivih zaslug in radi tega želimo, da deluje še mnogo let čil in svež za delavsko gibanje.

Cv. K.

Louise L. Hamburger izključena iz soc. stranke

Socialistična stranka okraja Cook je izključila članico Louise Loeb Hamburger, ker je inodorirala kandidaturu Wm. Haie Thompsona za čikaškega župana. Pri prošlih kongresnih volitvah je bila Louise Hamburger v svojem distriktu kandidatinja v zvezni kongres na socialistični listi. Je prominentna socialna delavka, ki bi lahko socialistični stranki mnogo koristila. Ker pa stranka rabi le člane in članice, ki so vsaj v času včlanjenja zanesljivi socialisti, je preiskovalni odbor čikaške soc. stranke sklenil, da se omenjeno izključi, kar je centralni odbor na svoji seji soglasno odobril.

Naseljevanje v Z. države

Meseca februarja je bilo pripisanih v Zed. države samo 3.147 priseljencev, ali manj kot kdaj poprej, od kar vodi statistiko delavski department. V osmih mesecih do konca februarja je bilo pripisanih v to deželo 82.536 priseljencev. Februarja je bilo deportiranih 1517 tujerodcev, 693 pa je bilo vrujenih iz pristanišča, ker so imeli nepravilne ali pomankljive potne liste.

Nič razveseljivega med premogarji v Kansasu

Arma, Kara. — Prosperiteta z "velikim inženirjem" v sedlu že prihaja okrog vogla. Sare! Pred dobrim tednom je Western Coal Co. v Armi zapr. larov št. 22. Zaposljenih je bilo v njemu okrog 400 delavcev. Omenjena družba je edina v tem okrožju, ki vsaj delno zaposluje večje število delavcev. Obratuje že leto po par dni v tednu. No, sedaj se tega ne bo. Prizadejih je nad 100 slovenskih družin. Mladina, ki je v normalnih časih zaposljena v industrijah v Detroitu, Chicagu in drugih mestih, je sedaj večinoma doma, na ramenih starih družinskih očetov, in zdaj so pa še ti brez dela. Res lepa prosperiteta!

Kansaška federacija SNPJ tudi letos priredi svojo običajno majniško proslavo. Vrši se v Frontenacu. Program se prične izvajati ob 6. zvečer, kar ne ugaja našim starejšim članom, ki so vajeni iti s "kokošmi spat". Vsa leta smo prirejali prvomajniško proslavo dopoldne ali popoldne, toda zadnje leta je bila udeležba vselej zelo pičila. Na naših starejših članah se že dolgo opaža duševna utrujenost (telesna ne, saj skoro nihče ne dela), ali pa je to morda le brezbriznost. Zavednost gotovo ni.

Priredba bo toraj zvečer, da se tako da prilika prišostvovati tudi mladini, ki je podnevu zaposlena s šolo in v trgovinah. Program je v oskrbi angleško-pokupajočega društva "Sunflower" v Armi. Potrebno je, da skušamo zainteresirati mladino za ideje zavednega delavstva. Upati je, da bodo tudi starejši člani sodelovali in se v večjem številu udeležili prireditve.

Na naših sejah se skuša opravičevati slabo udeležbo na prireditvah s temle argumenti: slabi časi, denarja ni, pijače ni itd. Kot da bodo prišle boljše delavske razmere kar same od sebe, da delavec le sedi za pečo in jamra ter preklinja mizerijo. Vstopnina tistih par grošev, ki se jo računa na takih prireditvah za pokritje stroškov, tudi ni taka vsota, da bi bila zadržek. Tudi kar se pijače tiče, ne bi smela biti zadržek udeležbi na prvomajski proslavi. Saj je delavec pod vplivom alkohola najmanj dostopen izobrazbi.

Več naročnikom Proletarca v teh krajih je potekla naročnina. Ob priliki jih obiščem. Sicer bi moral list kot je Proletarec imeti saj petkrat toliko naročnikov po teh nasebinah, no pa je že tako! Res so slabi časi, in delavcu je prehrana in društveni prispevki prvo, kajti bolezen in smrt v hiši v takih časih je še dvakrat hušja čez ni zavarovalnice. Imamo več zavednih delavcev in poštenih naročnikov, ki so v finančnih stiskah in brez dela, ter mislijo ob prvi priliki pošteno plačati. Take uprava lista vedno počaka. Naletim pa tudi na take, ki pravijo, da naj jim list ustavimo, češ, da ni denarja. Čudno, da zmanjka denarja najprvo za Proletarca, med tem, ko se za "Sun" in "Headlight" (lkalna lista, ki zagovarjata

današnji gnili sistem) še vedno tobi kak denar.

Drugače se imamo v Kansasu "po starem". Zime ni bilo nič, spomladi, ko je vse v cvetju in zelenju, smo pa dobili snega in dežja da je jeb. "No, saj je vse na svetu narobe". Rovi počasi izglinjajo, in z njimi naše nekdanje cvetoče naselbine. Z njimi pa izglinjajo drug za drugim tudi starejši naseljenci. Izgleda, da bo naš zadrudni pogrebni zavod čimdalje bolj zaposlen. Na mesto starejših stopa mlajša generacija, ki pa bo morala iskati zaposlenost v drugih industrijah. Z malimi izjemami je duha ameriške šole.

Anton Sular.

Škodljivi "strankarski" boji in narod

Milwaukee, Wis. — Človek pričakuje, da bi že enkrat pojenjal škodljivi "strankarski" boj, ker je naselbini v pogubo. Pred nekako tremi leti sem pisal, da se pripravlja godlja, ki je bila potem res položena v loncih na peč. Mnogo kuhali jo je hitelo mešati. Rezultat je, da se je razlezla po vsi naselbini. Kuharji in drugi jo zdaj odriavajo od sebe. Stebri starih nazorov pokajo, ker jim je godlja izpodkopala tla.

Ko smo pred tremi meseci čitali novoletna voščila, smo upali, da so se ljudje res že naučili, da je zbadanje in intrigiranje kvarno. Treba je samo to spoznanje, pa bi zavajalci morali v zadnjo klop. Danes se tišče v ospredju, da delajo toliko več kvara.

Zdaj je doba diktator. Tudi tukaj se hoče kontrolirati javno mnenje z diktatorskimi metodami. Pa so naleteli na težkoče. Umivali so zamorca, da bi postal bel, četudi vedo, da je to nemogoče.

Zelo netaktno in škodljivo je zanašati boj med mladino. Upam, da jo ne bodo spravili s tira, kajti nanjo računam, da bo pokazala dovolj preudarnosti, neglede na intrige starejših rojakov.

J. Kopušarjevo pismo, objavljeno v Proletarcu, je tudi dokaz, da se imamo še mnogo učiti. Izgovor na Spartakove dopise je ničev. Spartak je bil s svojimi izvajanjem v Proletarcu in Prosveti na mestu, niso pa bili tisti, ki najbolj kritizirajo.

Proletarec naj le ostane na začrtani poti. In pa majsko številko dajmo razširiti. Prinaša poučno čtivo, ki nekaj gotovo zaleže. — Opazovalec.

Združenje industrij

Papirnice v Kanadi, katerih kapital znaša \$690.000.000, imajo v procesu akcije za združenje v eno kompanijo (trust). Koncentracija jim bo pripomogla, da zmanjšajo število delavcev, povečajo produkcijo in s tem profit.

MOLOTOV PRAVI, DA BO RUSIJA NAPREDOVALA VZLIC SOVRAZNOSTIM

Vjačeslav Molotov, ki je novi predsednik kominarskega koncila sovjetske Unije, je v svojem govoru na vsenovjetskem kongresu dejal, da bo Sovjetska Rusija gospodarsko napredovala vzlic sovražni ekonomski politiki Zed. držav. Molotov je naslednik prejšnjega predsednika Rykova, kateri je bil odstavljen vsled nesoglasij s Stalinom.

KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.

Spisal M. BEER.—Prevel C. ŠTUKELJ.

(Nadaljevanje).

V zvezi z njihovimi raziskavami izjavlja Marx:

Vsako blago, t. j. vsaka na try prinešena kapitalistično ustvarjena stvar ali dobrina ima uporabno in menjalno vrednost. Uporabna vrednost je korist, ki jo nudi blago onemu, ki ga porabi in zadovoljuje katerokoli njegovih telesnih ali duševnih potreb; blaga brez uporabne vrednosti se ne da izmenjati, se ne da prodati. Kot uporabna vrednost je blago po vsebini različno med seboj; nihče ne bo za menjal tone pšenice za tono prav tako dobre pšenice, pač pa za obleko. Po kakem merilu se pa blago drugo za drugo izmenjava? Merilo je menjalna vrednost in ta obstoji v trudu, v množini dela, ki je potrebno za izgotovitev gotovega blaga. Na trgu se zamenjava med seboj iste delovne množine. Kot menjalne vrednosti, kot vtelošenje človeškega dela, si je razno blago bistveno med seboj enako, le kvantitativno je različno, ker predstavljajo v sebi različne blagovne kategorije različne množine dela. Razume se, da delovne množine ne računamo po delovnem načinu poedinega producenta, temveč po prevladujoči družabni delovni metodi. Če n. pr. ročni tkalec A. potrebuje 20 ur za izgotovitev kosa platna, ki se ga napravi v moderni tkalnici v 5 urah, platno ročnega tkaleca nikakor nima štirikratne menjalne vrednosti. Če zahteva ročni tkalec A. od B., ki je njegovo platno uporablj, protiplačilo 20 delovnih ur, odgovori B., da se more tak kos platna zopet napraviti (reproducirati) v 5 urah, torej da predstavlja menjalno vrednost le 5-tih delovnih ur. Marx definira torej menjalno vrednost sledeče: Menjalna vrednost blaga obstoji v družabno potrebni delovni množini, ki jo zahteva njegova reprodukcija.

Ta delovna množina ni nikak stalen faktor. Z novo iznajdbo, zboljšanjem delovnih metod, večjo izdatnostjo dela itd. se zmanjša delovna množina, ki je potrebna za reprodukcijo blaga; njegova menjalna vrednost ali splošno govorjeno in v denarju izraženo: njegova cena bo torej padla pod pogojem, da ostanejo druge okoliščine iste (povpraševanje, denarni kurz). Delo je torej vir menjalne vrednosti in ta je merilo, po katerem se urejujejo menjalne operacije. Menjalna vrednost meri tudi višino družabnega blagovne bogastva. Bogastvo lahko narašča po množini, pa pada v vrednosti, v kolikor se zmanjšuje za njegovo reprodukcijo potrebna družabna delovna množina. Čim industrijsko naprednejša in kulturno višja je družba, tem večje je bogastvo in tem manjša delovna množina, ki jo je treba porabiti za ustvarjanje tega bogastva.

Zgoraj smo rekli, da je uporabna vrednost glavni pogoj izmenjave poedinega blaga. Pomen uporabne vrednosti še s tem ni izrpan. Množina uporabnih vrednosti, ki jih potrebuje družba, določa množino menjalnih vrednosti, ki jih je treba napraviti; ako se producira več blaga, kakor ga potrebuje družba, potem eno blago, ki je odveč, nima nikake menjalne vrednosti kljub porabljeni množini dela. (Kapital III). Popolno uredničenje menjalnih vrednosti ali storjenega družabnega dela zavisi, kakor vidimo, od prilagoditve ponujanja povpraševanju in je stvar organizacije, vodstva obrata.

Pripomnili smo, da je Marxova vrednostna teorija navezana na ono klasičnih ekonomov. Ali niso iste. Brez ozira na nekatera zboljšanja definicije, ki jo je napravil Marx, se razlikujejo v svedeh naziranjih: V klasični vrednostni teoriji je pravi stvarnik vrednosti podjetnik, ki vodi produkcijo, ki s svojim kapitalom, nabavlja orodja, surovine in delavce, ki prodaja gotovo blago in vzdržuje v teku reprodukcijski proces; mezdni delavec je za njo le eno produkcijskih sredstev. V Marxovi vrednostni teoriji pa je pravi stvarnik vrednosti proletarec; ročni in duševni delavec, ki dela v produkcijskem procesu, ki izpreminja surovine v blago ali spravlja surovine na mesto produkcije; le delavec v produkciji in z njo zvezanem transportu ustvarja vrednost. (Kapital II. 6. 3. poglavje) Vsi drugi razredi niso produktivni; vršiti morejo sicer splošno delo, toda ne ustvarjajo nikakih novih vrednosti; tudi vsi znanstveni delavci, iznajditelji in raziskovalci vrše le splošno delo, ki sicer zvišuje izdatnost ustvarjanja produktivnih delavcev, torej večja bogastvo, kajti tako izgotovljeno blago vsebuje manj žive delovne sile. (Kapital III).

(Dalje prihodnjič.)

KRIZA IN "PROLETAREC"

Navada je, da v depresijah delavci najrajše puščajo svoje liste, medtem ko kapitalistične plačujejo dalje. Ne vedo, da s tem dajejo še večjo moralno podporo sistemu, ki jih meče v mizerijo.

Ta "navada" sedaj za naročnike Proletarca ne velja toliko kakor nekoč. Marsikak delavec, ki je že mesec brez zaslužka, gre med svoje skromne prihranke, da poravnano naročnino. Nekateri seveda nikakor ne morejo, toda namesto teh se zastopniki potrudi, da dobe nove. Zdaj imajo ljudje čas, da mislijo. K temu jim lahko veliko pripomore Proletarec. Srite ga!

MAKSIM GORKI:

POVEST O ZLOČINU

(Nadaljevanje)

Razdeli svoj denar z menoj, potem bom lahko dobro živel! je divje dejal Salakin.

— Kaj? —
— Deli z menoj, sem dejal . . .
— Ti bom že razdelil! Poznaš to?

Pred Salakinovimi očmi je zaplesala ročka z utežjo. Videl je prežeče zobovje v obrazu, ki je bil črn kakor hudiček. Naenkrat pa je zajel Salakina ogenj besa. Bilo mu je, kakor da se mu trga srce, kakor da mu iz preklane srca plamtati ogenj v glavo in videl je pred očmi vse krvavo rdeče. Z vsemi svojimi močmi je udaril s kolenom v oglarjev obraz, da se je zvrnil na hrbet. V tem trenutku ga je zadelo oglarjevo železo v rame in grozna bolečina ga je spreletela in mu vzela sapo.

— Na pomoč! . . . Morilec! je kričal oglar, kakor da bi lajal. Salakin pa se je vrgel nanj z vsem svojim telesom, oklenil z rokami njegov vrat, ga teptal s koleno v trbuh in kričal na ves glas:

— Na! Še eno zini! Na, tak kriči vendar! Zini še kaj!

Ogljar je škrtal, se zagrizel z zobmi v obleko, se zvijal kakor riba pod vodo in skušal doseči z rokami Salakinov vrat. Utež je zadržala s prstov in je obvisela na zapetju. Butal je v Salakina, tega pa je od vsakega dotika z železom popadel smrtni strah, dasiravno mu ni prizadejal nikakih bolečin.

— Vanjuška, na pomoč! je vpil Salakin na vse pretege.

Vanjuška je ležal skrčen od mraza pod praznimi vrečami in, ko je zaslišal oglarjev krik, ga je popadla groza. V enem samem hipu, instinktivno je uganil, kaj se godi na srednjih saneh in zaril je glavo še globlje v vreče . . . Dejal bom — da sem spal . . . ničesar nisem slišal . . . je naglo sam sebi govoril. Ko pa je slišal klicati tovariša na pomoč, je strepetal po vsem telesu in skočil s sani kakor snežena kepa, kadar odleti s kopita. Kakor iskra mu je zletela skozi možgane misel: Če bo oglar Salakina — bo tudi njega! Ko je stal pred živim klopčičem obeh teles, ki sta se upogibali, premetavali in ko je zagledal okrvavljen obraz in njegovo desnico, na kateri je viselo morilno železo — tedaj je zagrabil to roko in jo pričel lomiti, upogibati in jo vrtili iz sklepa . . .

Mali, grivasti konjiček z žalostnimi očmi je vlekel kimajoč z glavo mirno sanke po cesti, obdajala ga je zmrzla, mrtva planjava in na sankah so se kobalili trije ljudje, kakor da so brez uma. Drugi konjič pa, kakor da bi se zbal vseh treh srditih ljudi, je pričel počasneje stopati in razdalja med njim in prvimi je bila vedno večja.

VII.

Ko se je Vanjuška, ves truden in znojjen od borbe, malo zavedel, je dejal z groze polnimi očmi Salakinu:

— Poglej no . . . Kje pa je drugi konj? Ali je zbežal?

— Da tega nikomur ne poveš! je mrmral Salakin in si brisal kri z oteklega obraza.

Mirni glas njegovega tovariša je malce pomiril Vanjuško.

— N...n...n, lepo stvar sva napravila! je vzdihnil in vrgel plah pogled na mrtvega oglarja.

— Bolje da sva ga midva, kakor on naju! je mirno dejal Salakin, potem pa takoj stvarno pristavil:

— No, sedaj ga pa slečiva . . . Ti boš vzel kožuh, jaz jopič . . . Pa hiti! Sicer naju kdo sreča ali pa dohiti!

Vanjuška je molče obračal oglarja sem in tja, mu slekel kožuh in jopič in pri tem nepremično opazoval svojega tovariša. Misli si je: Ali se Jeremej v resnici ničesar ne boji?

Ker je njegov tovariš tako hladnokrvno preiskoval umorjenca, ga je začel Vanjuška spoštovati. Se bolj pa se je čudil njegovemu razpraskanemu kozavemu obrazu; vse mišice na njem so trepetale kakor v smehu, njegove oči pa so se svetile kakor v nekem čudnem veselju. Med tepežem je zgubil Vanjuška svojo čepico. Salakin je pobral oglarjevo in jo potlačil Vanjuški v roko:

— Daj na glavo . . . Sicer se boš prehladil . . . Pa tudi ni dobro, če te vidijo takole brez kape . . . Sumili bi kaj!

Pričel je obračati oglarjeve žepe in je delal to tako spretno, kakor da bi svoj živ dan drugega ne počel kakor moril in ropal.

— Na vse je treba misliti, je govoril in odvezoval oglarjev mehur za tobak. Nihče ne leta po svetu brez kape . . . Poglej, en cekin in pet rubljev . . . Ne, celo sedem jih je in pol . . .

— Ti — je pričel Vanjuška v zadregi in je z žarečimi očmi ogledoval cekin.

— Kaj? je vprašal Salakin, potem ko ga je poblisovito pogledal. Ga hočeš ti?

Dal je cekin Vanjuški in nekako zaničljivo dejal:

— Takega blaga bo sedaj dosti! — No, sedaj pa naprej, koza stara! Hej, poskoči!

Saakin je udaril plosko konja po zadnjem delu.

— Ne zaradi denarja . . . je dejal Vanjuška. Hotel sem samo vprašati . . .

— Kaj? —
— Ali . . . Ali si to danes prvokrat napravil? Pokazal je z očmi na slečeno oglarjevo truplo.

— Ose! je vzkliknil Salakin in se zasmejal. Kaj sem mari kakšen ropar? — Kaj? —

— Misli sem, ker . . . Tako hitro si ga slekel.

— Pri živemu . . . Pri mrtvaku ni to nobena taká umetnost.

Naenkrat pa se je pričel Salakin zibati in je telebnil preko Vanjuškovih nog. Vanjuška je strepetal, kakor da bi se potopil z vsem telesom v mrzlo vodo. Zakričal je in odriaval tovariša s sebe, konj pa se je pri tem kriku pogнал v galop.

— Ah, nič hudega . . . nič, je stokal Salakin in se oprijemal Vanjuške. Usekal me je preko lopatice! Srce boli . . . Pa bo takoj dobro!

— Jeremej, je pričel Vanjuška s trepetajočim glasom. Vrniva se . . . Kristus božji . . . vrniva se!

— Kam? —
— V mesto! Mene je strah!

— V mesto —? Ne! Peljala se bova dalje in bova prodala konja . . . Potem pa v Borisovo . . . k Matveju . . .

— Strah me je! je stokal Vanjuška

— Pred kom? —
— Obesili naju bodo! Kaj bo z nama? Zakaj sem šel s teboj?!!

— Naj te hudič vzame! je zarjovel Salakin in je jezno zablisal z očmi. — Obesili! Kaj pa se to pravi! Obesili! Saj vendar nisva edina na svetu, ki bi ubila človeka? Kaj se je to prvokrat zgodilo na tem svetu? —

— Ne bodi hud, je prosil Vanjuška in toliko, da se ni jokal. Videl pa je, da je dobil njegov obraz zopet oni prejšnji obupni, pijani izraz.

— Kako bi ne bil jezen! je dejal Salakin nevoljno. Kaj vsega ne izblebetaš!

— Ti, poslušaj vendar! kaj napraviva sedaj? Tresel se je kakor trepetlika in boječ se je oziral naokrog. — Kam se peljeva? Kmalu bova v Višenki . . . In kaj imava tu v saneh?!

— Brrrr, stoj no ti, satan! je zavpil Salakin na konja. Potem je hitro skočil na tla.

— Saj res! je rentočil in zagrabil oglarja za roko. Primi ga! Dol z njim! Primi ga za nogo! Tako! Naprej!

Vanjuška se je ogibal, da ne bi zapazil oglarjevega obraza. Ko pa ga je prijel za nogo, je vendar zagledal nekaj modrega, okroglega, strašnega na mestu, kjer naj bi bil njegov obraz.

— Napravi luknjo v snegu! je ukazoval Salakin. Skočni je v sneg in ga z nogami odriaval na vse strani. To je delal tako cudovito, da je anjuška, ki naj bi spustil truplo na tla, ohsal in ga gledal.

— Zasukaj ga! Zasukaj ga! je kričal Salakin in je noco namegal snega na oglarjevo truplo.

Delala sta dva koraka od sani in konj je zaokrenil vrat in škilil z enim ocesom na oba tovarisa, ne da bi se premaknil.

— Govorilo! Sedaj pa naprej! je dejal Salakin.

— Ni še dobro . . . je dejal Vanjuška.

— Kaj ni dobro . . . ?
— Saj se vidi . . . Hribček . . .
— Vseeno! Tega ne zravnaš!

Sedia sta na sani in se odpeljala, sedeča tesno drug ob drugem. Vanjuška se je ozri nazaj po cesti in zdelo se mu je, da se vozita strašno počasi, zakaj hribček snega nad umorjencem ni hotel zginiti izpred njegovega pogleda.

— Udari konja! je tiho prosil Salakina, zapri oči in jih dolgo ni odprl. Ko pa je končno le pogledal, je še vedno videl v daljavi, levo ob cesti majhno vzboklino na sneženi planjavi.

— Ah, moj Bog, Jeremej, obesili naju bodo, je zašepetal.

— Pojdi nol ga je zavrnil Salakin s temnim glasom. Konja bova prodala . . . Potem pa, ko bova zopet v mestu . . . Naj naju le iščejo! No, sedaj sva v Višenki . . .

Cesta se je nagnila v plosko, zasneženo dolino. Črna, gola drevesa so stala na obeh straneh ceste. Nekje je kričala kavka . . . Oba prijatelja sta vtrepotala. Molče sta se spogledala . . .

— Ti . . . Le previdno . . . ! je šepetal Vanjuška prijatelju.

(Dalje prihodnjič.)

DRAMA IN GLASBA

“Savin” koncert

Chicago, Ill. — V nedeljo popoldne 26. aprila bodo zopet zaorila delavska grla naših Savanov. Spomladanski koncert “Save”, odsek kluba št. 1 JSZ., je tukaj. Vršil se bo omenjenega dne v dvorani SNPJ. z lepim sporedom.

“Sava” je delavski zbor in njen namen je širjenje delavskega duha z lepo pesmijo. Svojestvo pesmi je lepota, do katere uživanja je delavstvo gotovo najbolj upravičeno. Je izraz človeške duše, želja in hrepenjenja, bolesti ali občudovanja. Radi tega naj tudi služijo človestvu in predvsem za delavstvo, katerega socialno stremljenje je ekonomska in duhovna emancipacija človeka iz spon okamenelih tradicij in ignorance ter iz kremljčev tiranov in izkoriščevalcev.

S pesmijo so tirani zaslužjevali ljudstva in s pesmijo se bo delavstvo osvobodilo svojih tlačiteljev. Rimski cerkvi na primer služi pesem in glasba kot najefektnije sredstvo za širjenje lojalnosti in pripadništva; ravno tako tudi kapitalistični državi in sistemu samemu, ker petje je le sredstvo in ne cilj.

Tudi organiziranemu delavstvu služi pesem za njegovo jačjenje s tem, da mu razvija svet lepote in zadošča estetičnim potrebam človeka. S tem priklepja posameznika nase in v svoje ideale ter stremjenja. Radi tega tudi vidimo močne delavske zbornice in kulturne organizacije sploh v vseh državah, kjer je delavstvo dobro organizirano v svojih lastnih bojnih organizacijah. Kar so cerkveni zbori cerkvi, malomeščanski malomeščanstvu, to so delavski zbori delavski misli, katero razvijajo z delavski pesmijo, jo kinčajo s spevi ljubavi, človeškega hrepenjenja ali bolesti in občudovanja lepote.

In kot ima delavsko gibanje svoje nasprotnike, ako jih imajo tudi delavski zbori. “Sava” ni izvzeta. Žalostno je to, ker ima nasprotnike ne med kapitalisti, pač pa med delavci samimi zato, ker je — delavska! Kljub temu pa napreduje in se izpopolnjuje, in tudi krog njenih simpatičarjev se širi.

Na prihodnjem koncertu bo “Sava” zopet nastopila z lepimi skladbami, od katerih bo sleherni imel polno mero užitka. O programu več prihodnjič. Našemu čikaškemu in okoliškemu delavstvu le priporočamo, da se udeleži koncerta in s tem podpre svoj zbor, podkrepi samega sebe duševno in svoje težnje po boljšemu in lepšemu življenju. Vstopnice so v predprodaji in stanje 75c. Dobe se pri članih kluba in “Save” ter v uradu Proletarca. P. O.

Lep uspeh priredbe springfieldskega kluba

Springfield, Ill. — V nedeljo 29. marca je tukajšnji klub št. 47 JSZ. vprizoril igro “Stari grehi”. Upam, da napiše očno oziroma kritiko predstave kdo drugi. Rečem pa, da se je igra občinstvu zelo dopadla. Saj so bili vsi jako veselo razpoloženi in zatrjevali, da na take priredbe se pridejo.

Udeležba je bila za današnje razmere prav sijajna. Naši prijatelji iz zunanjih naselbin so se mnogobrojno odzvali. Po predstavi smo imeli prosto in plesno zabavo, na kateri se je vrtilo staro in mlado. K temu je kajpada pripomogla dobra godba. To je bila klubova zadnja dramska predstava v tej sezoni.

Igralcem, delavcem, udeležencem in vsem, ki so k uspehu na kakršenkoli način pomagali, iskrena hvala. Take prireditve so v splošno korist našim in ravno tako tukajšnjemu slovenskemu domu. Klubov publicijski odsek.

Koncerti in druge priredbe v Girardu

Girard, O. — V soboto 11. aprila bo imela pod pokroviteljstvom tukajšnjega Slovenskega doma koncert znana pevka in pianistka Jeannete Perdanova. Ljubiteljem glasbe se obeta mnogo užitka.

Dne 9. maja bo imelo plesno veselico angleško poslušajoče druš. Golden Eagle, spadajoče v SNPJ.

Dne 23. maja bo veselica konferenčne organizacije JSZ., naslednji dan pa zborovanje soc. klubov in društev Prosvetne matice.

Dne 30. maja bo koncert pod avspicijo Slovenskega doma. Kot pravijo, bo sodelovalo več zborov.

J. Kosin.

“Kameni svatovi” na čikaškem odru

Chicago, Ill. — V nedeljo 19. aprila se vrši skupna jugoslovanska kulturna prireditev, na kateri sodelujejo Hrvatje, Srbi in Slovenci. Prireditelj je Jugoslovansko Prosvetno Udrudjenje, katero vprizori dramo v treh dejanjih “Kameni svatovi”. Vsebinska je povzeta po ljudski povesti istega imena, ki jo je napisal znani hrvatski pisatelj Avgust Senoa.

Pevski zbor “Sava”, odsek kluba št. 27 JSZ., zapoje ven-

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM V BARBERTONU IN OKOLICI.

Seje kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani društva “Domovina” na 14. cesti. Sodruzi, prihajajte redno na sejo in pridobivajte kluba novih članov, da na ta način ustvarimo močno postojanko J. S. Z. Somišljenike vabimo, da se nam pridružijo. Socialistična stranka je v tej deželi edina delavska stranka s konstruktivnim programom, s katerim si delavstvo lahko pribori boljše bodočnost in končno osvoboditev iz medzne sužnosti.

Dr. Andrew Furlan

ZOBOZDRAVNIK
vokal Crawford and Ogden Ave.
(Ogden Bank Bldg.)

Uradne ure: Od 9. do 12. dop. od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON
Office hours at 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212.
1:30 — 3:30 — 6:30 — 8:30 Daily
at Hlavaty's Drug Store
1858 WEST 22ND ST.
4:30 — 6:00 p. m. daily.
Except Wed. and Sunday only by appointments.
Residence Tel.: Crawford 8440

“PROSVETA”

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00.
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
-2657 S. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

Martin Baretincic & Son

POGREBNI ZAVOD
324 Broad Street
Tel. 1475. JOHNSTOWN, PA.

ček slovenskih narodnih pesmi, gih zanimivih točk. Vstopnina omladinski tamburaški zbor je v predprodaji 50 in pri bla- “Budučnost”, odsek srbskega gajni 75c. Pričetek programa kluba št. 20 JSZ. pa bo predva- ob 3. popoldne. Vrši se v dvo- jai razne jugoslovanske sklad- rani ČSPS., 1126 W. 18th St. be na svoje instrumente. Razen Po programu bo plesna in pro- teh bo na sporedu več dru- sta zabava.

CHICAGO, ILL.

VESELICA DRUŠTVA “SOSEDJE” ŠT. 449 S. N. P. J.

v soboto 11. aprila. Pričetek ob 8. zvečer
v spodnji dvorani Lawdale Masonic Temple,
So. Millard Ave. in W. 23rd St.
VSTOPNINA 35c.

IGRA “WINDY CITY NIGHT HAWKS” ORKESTER

Kot vedno bo pri “Sosedih” dobra postrežba in obilo zabave za vse. Povabite s sabo prijatelje in znance.

OGLAŠEVALCE V PROLETARCU

vam priporočamo v naklonjenost. Ako vam lahko postrežejo enako dobro kakor drugje, zaslužijo, da jih patronizirate! Povejte jim, da vas veseli,

ker oglašajo v Proletarcu

KNJIŽNICA KLUBA ŠT. 1 J. S. Z.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

(v upravitelstvu Proletarca)

ima na razpolago bogato zbirko knjig v slovenskem in angleškem jeziku, katere izposojuje proti mali odškodnini članom in nečlanom.

Urad odprt vsak dan izvemšji nedelji in praznikov in ob večerih razven torka večera.

Knjižničar.

TISKOVINE

SLOVENSKA UNIJSKA TISKARNA
ATLANTIC PRG. & PUB. CO.
2656-58 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Tel. Lawndale 2012
A. H. Skubic, preds. — J. F. Korecky taj.

V naši tiskarni se tiska “Proletarac”.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI

JE
NARODNA TISKARNA
2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE
CHICAGO, ILL.

Mo tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku.
Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

Pravi prijatelj

V SLABIH ČASIH JE HRA-
NILNA VLOGA V SIGURNI
BANKI.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVENUE CHICAGO, ILLINOIS.

Park View Wet Wash Laundry Co.

FRANK GRILL, preds.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA V CHICAGU
Naši vozniki pobirajo perilo po vsem mestu, Ciceru in Berwynu in dovažajo čistega na dom.

TOČNA POSTREŽBA DELO JAMČENO.
Telefoni: Canal 7172-7173

1727-1731 W. 21st St. Chicago, Ill.

Royal Bakery

SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA.

ANTON F. ŽAGAR, lastnik.

1724 S. Sheridan Rd., No. Chicago, Ill.

Tel. 6524.
Gospodinjke, zahtevajte v trgovinah kruh iz naše pekarnice.

SLOVENCENM PRIPOROČAMO KAVARNO

MERKUR

3551 W. 26th St., CHICAGO, ILL.

(V bližini urada SNPJ in Proletarca.)

FINA KUHNJA IN POSTREŽBA.
KARL GLASER, lastnik.

Adam Milkovič:

SUŽNJI KRVI

ROMAN ČUVSTEV IN NAGONOV ČLOVEKA

Vse pravice do ponatisa in Preložitve pridržuje avtor.

(Nadaljevanje.)

"Tako?" je rekel in stisnil ustni. "Ako je tako, kakor mi pripoveduješ ti, dragi prijatelj, potem prevzamem lov." Zatajil je samega sebe in se skušal obvladati. "Za deset tisoč frankov se pač spodobi, da se človek razkorači in se poda na pot."

"Kakor veš," je dejal Leander, "svetovati v tem slučaju ne morem in nočem."

"Grem," se je prestopil Mover. "To opravi mimogrede."

"Ti greš zopet od doma?" je skušala napraviti užaljen obraz soproga.

"Da, zopet," je vtaknil Mover roke v žep. "Najbolje bo tako. Ne vrnem se preje, dokler ji ne vržem zanke okrog vratu. Še jutri odpotujem, tako bo ustrezno vsem."

Istega večera je dolgo presedel v temni sobi. Oprt z rokami ob čelo, je taval v mislih po brezskrajnih gozdovih, ki jih je bil obhodel z veseljem srečam, da prinese v svoj dom zmago in plačilo za tolik trud, ki ga je moral prestati. Sedaj je prišel, izmučen po telesu in se z ranjenim srcem skrtil pred ljudmi.

"Proklete je življenje," je vzdihnil, "na nebu ti sije sonce, ko se zatečeš strti, da bi te oživel, vidiš, da ga ni. Ob cesti utrgaš rožo, v roki ti ostane trn. "Prokletstvo," je udaril z roko po naslanjaču. "Ako hočeš živeti, ne smeš verovati nikomur. Veruj sam vase; zakaj, le v samem sebi boš našel prijatelja. "Čakaj," je hipoma vstal, "nastavim vama past!" Potem se je nasmejaval in zašvižgal. V sobo je stopila Hedy in ga privrila k sebi.

"Zakaj me hočeš zopet zapustiti?"

"Ker to storiti moram."

"Ti hočeš na vsak način obogateti za deset tisočakov? Kdaj odpotuješ?"

"Še jutri, Hedy," je pogledal v njene oči Mover.

"Še jutri?"

"Da, še jutri bo nastavljena past."

Drugo jutro je odšel. Gospa Hedy je gledala za njim skozi okno; manjši in manjši je postajal, dokler se ni izgubil v množico ljudi. Hedy je poskočila od okna in si pomela roke. 16.

Ko sta Ramon in Madalena po tisti strašni noči prijezdila v prvo vas, sta privezala konja k stremu deblo pripela na sedlo listek z Moverjevimi naslovom in sklenila potovati do prve postaje peš. Pot ju je vodila po krivuljasti strugi. Na obeh straneh so posedali tuintam pastirji, pekli krompir in prepevali. Po širnih travnikih se je paslo na stotine merino ovac, ki so jih tamošnji prebivalci dobili iz Španije.

Večer je bil. Potnika sta sklenila prenočiti v mali vasi, ki je ležala skrita ob parobku gozdiča. V skromni sobici sta zanečala ogenj, da je veselo prasketalo iz male pečice in se svetlikalo po mračnih stenah.

Takrat, kadar se poslovil sonce in zadere svoje kremplje v zemljo noč, ki se je bila odtrgala od solnce, tedaj, ob takih trenutkih, je človek takole v samotni najmočnejši, da priklie k sebi vse spomine, ki se kakor boječe sence priplazijo v človeško dušo. Duša, zrealo preteklosti, ki je čez dan pokrita s kopreno pozbljenja, ti na večer vstrepeta, se razgali in siloma postavi pred človeka vse, prav vse, kar je bilo kdaj vrženo vanjo. In ko tako človek gleda slike svoje preteklosti bi — pa naj bodo lepe ali grde — pljunil bi vanje; zakaj vsaka slika je na hrbtu, tam, na tistem kraju, ki ga človek ne vidi, umazana, razpraskana od hudobne roke in ometana z blatom. Vse je ničevo; zakaj še tisto, kar je lepega, še tisto ni več tvoje — bilo je tvoje, ko si bil slep, ko nisi poznal življenja, ne skritega boja, ko so ga namenili tebi, ko si bil vržen v svet kot novo orodje, da braniš čustva svojega srca in samega sebe v boju za obstanek. V dobrem ogledalu ne moreš prikriti solčnih peg na obrazu, v čuteči duši ne grenkih spominov preteklosti. Zavrzi jih! Zavrzi jih enkrat — vstali bodo znova pred teboj; drug bo obujal drugega, vedno več jih bo, trpkih in grenkih.

Ramon je ždel kraj peč in bulil v begajoče slike preteklosti. Zunaj je tulil vihar. Skozi razpoke peč je metal ogenj svoj odsev in slika po stenah čudne prikazni, ki so se zvijale in pačile. Zdajci se je peril k steni visok človek. Prišel je izza obzidja mrtvih in stopil pred sina.

"Ona je vlačuga!" je stegnil roke in pokazal na sključeno žensko, ki je molče slonela na blazinah.

"Ne oče! To je moja žena! je stisnil v bolečini Ramon iz srca.

In za očetom so se prerivali k steni še drugi in vsi so stegovali roke in kazali: "Ona je vlačuga!"

Tedaj so na vasi zapeli fantje tiho pesem. Ramon se je dvignil in skočil k Madaleni: "Čuješ?"

"Pesem!" je prisluhnila ona. Bliže in bliže je prihajalo in polegalo po vasi, po sobah in skritih kotih, kjer so spala dekleta. Takrat se je Ramon krčevito oklenil Madalene in se razjokal v njenem naročju kakor otrok, čeprav ni vedel zakaj. . . .

Naslednji dan sta zopet nadaljevala pot. Iz kraja v kraj, to je bila njuna večna pesem. Kjerkoli sta obstala za nekaj časa, že so ljudje ugibali to in ono. V bližnjem trgu sta sklenila nasledovalcem zabrisati sled. Nakupila sta si stvari, ki sta jih v ta namen zbraja pri brivcu in enem izmed tamošnjih trgovcev. Popoldne istega dne je stopil na ulico Ramon brkat in celo malo kozjo brado je imel. Na glavo si je poveznil klobuk s širokimi kraji in si zavezal pentljo, kakor jih nosijo zavezane umetniki. Madalena se je oblekla v daljše krilo, spremenila obraz s šminko in potisnila svoj novi klobuk prav na oči.

"Sijajno!" se je pogladil Ramon po bradi ko sta stopila na vlak. "Gospod Burov lahko stopi z današnjim dnevem v pokoj."

Drugo jutro sta se brezskrbno sprehajala ob reki. Vezi, ki se je leno iztekala v morje. V pristanu so veselo pljuskali valovi in gugali priklenjene čolne, ki so bili prav po vojaško razvrščeni po obrežju. Na neki trgovski ladji, ki se je pravkar usidrala v pristanu, sta zagledala med številnimi potniki tudi nekaj Kitajcev, ki so živahno kramljali in prodajali kitajske umetnine, nakupljene nekje v Nemčiji. Med mornarji in postopači, ki so postopali po obali, sta opazila, da jima nekdo sledi. Stopal je za njima, kakor stopa človek, ki ne ve, ali vidi prav, ali se moti. Bil je to plečat, srednje velik mornar, rdečih obrvi in prav takih brk, ki so mu štrlele daleč izpod malo pokakrenega nosu. Drugače je bil v obraz zagorel, skoro črn, kakor so pač vsi, ki so dan za dnevem na solncu.

"Kakor pes nama sledi," se je ozrla Madalena, ki sama sebi ni bila prav nič podobna. "Kdo je ta človek?"

"Sigurno si služi kruh s pohajanjem," se je nasmejaval Ramon. Dogovorila sta se, da mu čimprej prekrizata kak morebitni načrt; zakaj ob morju se skrivajo tudi zločinci in pohotneži in kdo ve, ako temu postopcu ne diši Madalenino meso?! Stopila sta v bližnjo gostilno. K sreči je imela izhod tudi v drugo ulico in tako se je zgodilo, da je radovedni mornar zaman stal za bližnjim vogalom.

V tisti noči, bilo je od srede na četrtek, je ležala nad mestom trda temina. Mogočni obliki so se kakor pošasti plazili nad hišami. V sredini mesta, tam kjer se križa največ ulic, je bila vzdignjena v zemljo dokaj velika klet. Vanjo so se že od nekdaj kaj radi zatekali mornarji, šoferji in brezdomci, ki so za nekaj denarja popivali preko noči; zakaj v tem podzemskem prostoru so se shajale tudi ženske, ki so iskale zaslužka. Bile so med njimi mlade, komaj štirinajstletne, druge starejše s tridesetimi in tudi vlačug s štiridesetimi leti in primanjkovali.

V kotu so imeli odmerjen prostor godci. Nekateri izmed njih so udarjali po strunah gitare, drugi vlekli lok in še celo boben so imeli po katerem je tjavendan tolkel črn človek in kazal svoje bele zobe. Nad vsemi je stal pri razpraskanem basu visok človek in se režal izpitim obrazom, ki so se pačili in se krohotali ob steklenicah piva in žganja. Tudi ženske so igrale; da še več jih je bilo, kakor bi jih bilo treba. Nekateri so držale v rokah tambure, druge stale s prekrižanimi rokami in prepevale s hrupnimi glasovi.

"Sviraj, sviraj!" se zadira prav pred njimi izpit človek, odpira na široko usta in poje in poje svojo, čisto drugo zategnjeno pesem, ki jo je bil pobral Bogvedi kje. Iz kota se upira vanj dvoje črnih oči; roke udarjajo enakomerno po strunah, srce pa prosi, daj nam denar, daj nam kruha in igrali bomo zate, do zore, ako hočeš. Zraven njega se postavi drugi in še tretji in vsi pojo, udarjajo trkut z rokami in se gugljejo na vse strani. Na drugem koncu se dere kopica ljudi, se smeje in valovi, kakor pohotna masa počasti. Moški, ženske, vse je zmeteno v živo kepo, iz katere štrle izpiti obrazi, nekateri naivno otroški, nekateri starikavi.

Za drugo petrolejko, ki je razsvetljevala to podzemeljsko katakombo propasti, se je nagibala miza od tucata komolcev in zgaranih mornarjev, ki so proklinjali v vseh mogočih jezikih, se pripravili in bratili, ter napajali oči in privijali telo k propadlim ženskam, ki so se zagovzdile med nje.

Med nje se je tisti čas urinil plečat mornar, rjavih brk in skoro rdečih obrvi. Ker se je njegova obleka tesno prijemala života, so se mu jasno odražale mišice na rokah in prsih. Izmed stanovskih tovarišev ga sicer ni nihče poznal, vendar; tovariš jim je bil po stanu in vsi so mu nazdravili in mu ponujali pijačo. Povedal jim je, da se je pravkar pripeljal z neko trgovsko ladjo.

"Kako ti je ime gospod?" se je priliznjeno obližnila mala pritepenka ob njegovi desnici in silila vanj:

"Johnsohn me kličejo," se je nasmejaval mornar. "Da veš sedaj punčara," je še pristavil in nagnil čašo.

"O ljubi gospod Johnsohn, daj nam piti, žejne smo." Nastavila je čašo, za njo še vse ostale. Mornar Johnsohn je naliplil prvi, drugi in še tretji, potem natočil še vsem ostalim in trdo postavil izpraznjen polič na mizo. (Dalje prihodnjič.)

RESNIM IN PAMETNIM V PRESOJO IN ZABAVO

Čikaške razprtije, ali 'ins and outs'

(Nadaljevanje.)

Celo v naselbinah, kjer se veliko pripravajo, mislijo, da ni nikjer toliko krega in špetira, kakor v Chicagu. Vzrok je, da je čikaški bolj splošen in razglašen na vse štiri vetrove.

"Čikaški prepir" med Slovenci se v glavnem deli na dvoje. Kar ga je "pri cerkvi", to se pravi, v slovenski fari sv. Stefana, ostane navadno "pri cerkvi". Javnost o njemu le malo izve, trdi če je pod pritiskom preprirov kak župnik ali drug frančiškan prisiljen zapustiti župnijo in oditi v stari kraj. Če pa se katoličani pripravijo radi svoje KSKJ., so v glasilu prav tako zgovorni, kakor npr. naša dika Leonidas Bruce; Mike Zupan je klet nad prepirljivimi dopisi veliko več kakor pa se za katoliškega urednika spodobi. Katoliški Joliet in katoliški Cleveland sta se pred par leti zelo pripravala radi vprašanja, ali naj se tajniku KSKJ v Jolietu glavni urad "doštuka" ali naj se mu ga samo popravi. Sv. Stefan v Chicagu je skušal v tistem boju tvoriti "balance of power", kar pa se mu ni posrečilo, nego je bil kamenjan od obeh strani.

Vprašanje na papirju je bila predelava glavnega urada v Jolietu. Vprašanje v resnici pa je bilo, ali naj vodi KSKJ, katoliški Cleveland z Grdinom na čelu s pomočjo Ivana Jeriča ter lemontskih-čikaških frančiškancev, ali pa katoliški Joliet z Zalazarjem ter fajmoštrm Plevnikom. Posledica tistega vprašanja o strehi nad glavnim uradom je bila, da je Mr. Grdina iz Clevelanda z Jeričem in frančiškani lani na konvenciji KSKJ v Waukeganu propadel, zmagala pa je stara jolietška garda, ki je razen malih posledkov vladala KSKJ. skoro vsa leta njenega obstanka. Cleveland in sv. Stefan v Chicagu sta bila porinjena v zadnjo klop. Ko se zopet pojavi kakor vprašanje o spremembi imena, ali o predelavi urada, pa se zopet prične kreg, da bo urednik Zupan spet v sveti jezi prisiljen metati v koš celo dopise prečastitega sheboyganskega župnika Cerneta, pa če se ves svet podere radi tega. Taki kregi, ki se tičejo spremembe imena, ali predelave strehe, so za kulisami čisto nekaj drugega — največ boj za pridobitev večine, ali pa za ohranitev večine. "Ins" si prizadevajo, da si premoč ohrani-

jo, "outs" se bore z vsemi dostojnimi in še več z "nedostojnimi" sredstvi, da postanejo "ins" in spremene prejšnje "ins" v "outs". To je po "republikanskem" in "demokratskem" pravilu pristno "ameriška politika".

Prepiri radi SNPJ. pa so največ koncentrirani v Chicagu. Spominjate se še, kako so čikaški "outs" v SNPJ. dvignili vik in krik radi Zadrudne banke. "Ins" so takrat napravili nekaj taktičnih napak; par "insov" je "outsom" celo pomagalo, eni, ki se napravili pogodbo z Zadrudne banko, pa so šli v rezervno, in šele ko so "outs" napravili toliko vika, da se je začelo zidovje Jerihe znova rušiti, so nekateri "ins" stopili v bridki boj.

Voditelji "outs" so dobro vedeli, da denar jednote ni v nevarnosti. Tudi to so vedeli, da je bil uveden način izplačevanja posmrtnin za jednoto praktičen in koristen. Toda oroba ne pozna takih resnicoljubnih zaključkov. "Outsi" so s pomočjo petih ali šestih listov pridno begali članstvo, in komunisti so rekli prijateljem v cementnem blčku: "Zdaj, ali pa nikoli! Ako ne porazimo socialistov na čikaški konvenciji, potem je težko upati, da jih bomo tako kmalu pozneje."

In to je bilo vprašanje, dasi je navidezno izgledalo, da se gre le glede demarne zveze z Zadrudno banko.

Pomislite, isti ljudje, ki so takrat radi Zadrudne banke vpili o "korumpirani, bankrotirani Jugoslaviji", so danes konzularski opredniki — orodja, ki služijo propagandi največje reakcije, ki je kdaj vladala v Jugoslaviji! Delajo danes pod vodstvom konzularja prav tako breznačelno in zavajalno, kakor so delali v Waukeganu in Chicagu na konvencijah S. N. P. J. in v predkonvencijah boji pod vodstvom komunističarja Charlesa Novaka, katerega so skušali celo vtihotapiti v jednoto. Ni se jim šlo zato, da pomagajo komunistom, ali da spravijo Chas. Novaka na vodstvo SNPJ., ampak da spravijo socialiste iz odbora. Kaj zato, če so socialisti delali pošteno in nesebično, če so jednoto gradili z navdušenjem — "outsom" je bil edini in glavni cilj spraviti ven "socialistično mašino" in poriniti svojo na vodstvo. Ta "politika" pojasni, čemu so boji v čikaški naselbini drugačni,

kakor pa v večini drugih naselbin, in čemu se jih v javnosti bolj razglaša kakor druge. Čikaški so radi problemov v SNPJ., ahi pa vsled tekmje za vodstvo, splošnega značaja, medtem ko se prepri na Willardu radi Hrenove "politike" in hude Kruščev obrambe le bolj willardska zadeva, kakor je boj radi gospodarstva v kakem slovenskem domu največ stvar dotične naselbine, oziroma delničarjev.

Boj v Chicagu je mnogim čikažanom prav tako zoprni, kakor je npr. boj, ki se prične v kakih naselbini radi janitorjeve plače v domu, ali pa boj v kakem društvu, kjer hoče poklicni pretkanec pokazati večini, da je on "več" kot drugi, in zato lahko on tudi večino "afikasa", kar se v nekaterih slučajih tudi posreči.

"Outs" in napol "ins" v Chicagu delajo zelo preračunano. Svoje oči upre z ene konvencije takoj na naslednjo. Lepo zamišljena predavateljska tura za zbiževanje otrok s starši prijetno zveni in dobromisleči člani jo navdušeno pozdravijo. Ne verjamejo, da je lahko le preteveza, oziroma maska, pod katero se krije ambiciozen prenek, ki se v svoji domišljiji proglasi za novega Misijo, izbran od same božje milosti, da reši zapeljani narod izpod "ajzenponarskega socializma". Prerok gre naokrog, ima good time, si pri tem še nekaj dvajsetakov prihrani, seznanji se osebno z ljudmi, ne da bi ga stalo kak cent, vse z agitacijskega vidika, da na bodoči konvenciji kandidira recimo za glavnega urednika. To se je v resnici pripetilo, toda up ni bil izpolnjen. Toda če je človek upanja poln, se lahko tolaži, da po dežju pride sonce. In tako je v tisti plohi poraza in jeze nastala Jugoslovanska prosvetna zadruga Svoboda inc., ki si je vzela to dvojno ime. Istotako iz strategičnih razlogov. Okrog te inc so se zbrali "outs" in tisti, ki mislijo, da je dobro, ako so nekam naslonjeni. Generali so romali od hiše do hiše in dobili precej delničarjev. Objubili so jim, kar je kdo hotel: najboljšega urednika, dividende, in pa list, v katerem bosta imela celo Bruce in Fortuna popolno svobodo. Eden delničarjev je rekel, da kupi delnico pod pogojem, če mu častno objubijo, da list ne postane konzularski in kraljevaški. Svečano so mu zatrjevali, da še misliti ni, da bi pisal za "korumpirano, bankrotirano Jugoslavijo". Danes pa je deležen njenega varstva in njihov urednik je eden naj-

goričnejših izmed vseh konzularskih agentov, ki je zaslužil že cel koš ordenov sv. Save I., II. in III. reda. Sicer pa so dolarji boljši in praktičnejši, kot pa "železni" ordeni Sv. Save.

Čikaški boj je torej v veliki meri boj "outs" in "ins", ki ne smatrajo SNPJ. za organizacijo, kateri bi oni mogli ali hoteli koristiti, nego za organizacijo, v kateri bi lahko sebi s časoma pripravili topla gnezda. 60.000 članov ter štiri milijone v blagajni je mikavna vada. To je čisto v soglasju s pravilom, po katerem se ravna ideologija "republikanske-demokratske" politike, katero ljudstvo tolmači sledeče: "Vsak krade, pa naj bo demokrat ali republikanec, vsem je samo za njihovo žep!" Naši "outs", pa navadno še dostavijo: "Socialisti bi tudi kradli."

Vzlic tej svoji ugotovitvi so samo zoper socialiste, medtem ko pridno agitirajo za republikanec ali demokrate, od katerih si že v danih prilikah obetaja največ personalnih koristi.

Ako ti kot socialist agitiraš za socialistično gibanje izven jednote, pravijo, da "urivaš politiko". Ako pa oni agitirajo pod senco kredita, ki so ga morda dobili v jednoti, za ene ali druge kandidate koruptnih kapitalističnih strank, pravijo, da bo to narodu pomagalo, do bil bo službe, večji ugled, poznali nas bodo, upoštevani bomo itd.

Saj poznate take politikante, ne? Pojavljajo se bolj in bolj v vsaki večji naselbini.

Mesečnik čikaških "outs" je v prvih številkah zatrjeval, da bo "nepolitičen" list, svobodni list, kulturni list itd. Zdaj pa hodijo njegovi "direktorji" okrog politikov ob vsakih volitvah ter moledujejo za oglase. "Mi vam pridobimo glasov, vi pa nam dajte oglase in če mogoče kako službo." Tako prebujajo narod in ga dramijo k "politični" zavesti. Ker pa nismo vsi ustvarjeni, da bi mislili kakor oni hočejo, pravijo, da smo "slabi socialisti" in v Prosveti je eden celo napisal razlago, kaj je socialist, katero je predelal za svojo porabo iz besednjaka.

Včasih si čikaški "outs" izposujejo imena prijateljev, katerim podtaknejo svoje dopise proti socialistom. V enih trdi, da je kdo hotel: najboljšega urednika, dividende, in pa list, v katerem bosta imela celo Bruce in Fortuna popolno svobodo. Eden delničarjev je rekel, da kupi delnico pod pogojem, če mu častno objubijo, da list ne postane konzularski in kraljevaški. Svečano so mu zatrjevali, da še misliti ni, da bi pisal za "korumpirano, bankrotirano Jugoslavijo". Danes pa je deležen njenega varstva in njihov urednik je eden naj-

Na srečo pa je v čikaški naselbini veliko rojakov, ki se ukvarjajo z drugimi, bolj potrebnimi in koristnimi rečmi, kakor so "outs". Čikaške prepire mrze prav tako kakor jih mrze tisočeri zunanji rojaki. (Dalje prihodnjič.)

APETIT, KI VELIKO ZAHTEVA

Z žlico bi se živali, ki jo vidite na tej sliki, ne nakrmilo. Še lopata je majhna stvar. Ta hipopotamus ali povodnji konj, last cirkusa, ki preživuje v El Monte, Cal., porabi vsak dan 50 funtov kluha ter balo sena. On še nič ne ve, da je kriza v deželi, kajti svojo hrano dobiva regularno.

KONCERT "SAVE"

V NEDELJO 26. APRILA V DVORANI SNPJ. CHICAGO, ILL.

Vstopnice v predprodaji 75c.

To in ono pri nas

Povsod dajejo medalje. Cleveland, O. — Celo Sovjetska Rusija daje redove in medalje. Kakor poročajo Večer...

Senzacionalna obravnava. Ze od 3. feb. imamo v Clevelandu "senzacijo" radi umora ex-koncilmana William Potterja.

Stotine ljudi je pobitih vsako leto v Clevelandu v avtomobilskih nezgodah. Dočim so take nesreče včasih neizogibne, je vzlic temu res, da je mnogo pasantov ubitih ali pa poškodovanih vsled brezbrzičnosti voznikov...

ZELEZNIŠKA NEZGODA V BRISTOLU, PA.

Ekspresni vlak, ki vozi med Philadelphijo in New Yorkom, je na eni svoji vožnji nedavno skočil s tira. Posledice so vidne na sliki. Nezgoda se je pripetila blizu Bristolu, Pa. Osem potnikov je bilo več ali manj nevarno poškodovanih. Sreča je bila, da vlak ni vozil z veliko brzino.

Žrtev avto-zlikovcev je tudi naš sodrug Jack Grošelj. Najprvo ga je občutno zadela "flu". Dne 16. marca se je počutil že toliko ozdravljenega, da se je šel javiti tajniku...

Mussolinijev konzul ruvari. Italijanski fašistični konzul grof C. P. A. Buzzi-Gradenigo, ki ima tudi titel kapitana, je zelo aktiven v prizadevanjih, da pridobi clevelandске Italijane za Mussolinija ter njegovo Italijo.

That Trial Of So-Called Mensheviks

It looked all along as if there was something phoney about that trial of alleged Mensheviks in Russia. They pleaded guilty so glibly, and told with such gusto how they had tried to sabotage the soviet regime...

Mensheviks, you understand, are Socialists. They constitute the Social Democratic Labor party of Russia. Since freedom is a minus quantity in Russia, the party has to operate in an underground manner in order to avoid the terrorism.

End of the Trail

"Need any more talent for your motion-picture dramas?" "We might use you. Had any experience at acting without audiences?" "Acting without audiences is what brought me here."—Stray Stories.

Prva razstava Peruških slik na zapadu

H. G. Perušek, znani slikarski umetnik, razstavi zbirko svojih oljnatih slik, okrog 60 vsega skupaj, dne 8.—9.—10. maja v Slovenskem domu v Rock Springsu, Wyo. To bo prva razstava njegovih slik na zapadu.

Iz North Chicago, Ill.

Dne 31. marca se je morala podvreči težki in nevarni operaciji večletna članica ter blagajničarka druž. št. 119 SNPJ. Mary Končan. Prijateljice in prijatelji, ki jih ima radi svoje mirne ter vesele narave mnogo v naselbini, ji žele čimhitreje okrevanje, da bo zopet čila in zdrava prihajala v našo sredo. — P.

Reports and Comments

Unemployment Insurance Campaign Opens

Following the endorsement by the Chicago Federation of Labor of the Unemployment Insurance measure, House Bill 439, introduced in the State Assembly by Honorable Otto A. Buck, a State Conference for Unemployment Insurance was formed Sunday March 29th.

Work Ahead for All

With a happy feeling because of presenting successfully the play Black Hell, I write again. First, I must thank all comrades and especially the players for the wonderful co-operation they have shown.

Chicago Socialists Will Appeal to the Illinois Supreme Court

Declaring its determination to fight to the highest court in support of the right of minority parties to remain on the municipal ballot, which has been denied by the Board of Election Commissioners, a non-judicial body, the Socialist Party of Cook County on April 1, stated that they would move to declare the entire election invalid because of the unconstitutionality of the actions of the Board.

Crime

What is the cause of crime? What are the causes of murder? The reason for crime lies in the system of society itself. A man unable to find work is forced to steal so that he may live. He is driven to break the laws of society when it want to the extent of holdups, black mailing and killings.

One of the Bunch, Detroit, Mich.

Remember, Socialism stands for a new civilization. It is a world-wide movement of the working class for better food, better clothing, better homes, more education and culture—in other words, a decent life.

in this election for the Socialist and other candidates. They have used the flimsy excuse for illegality that they will be saving the taxpayers money by cutting out a few square inches on the ballot while they are pouring money into the pockets of their attorneys.

The Board is declaring that its acts are final and non-reviewable. If this challenge to Democracy is permitted to stand, if administrative bodies are to be allowed to usurp such power, Chicago may as well resign herself to oligarchic rule by small cliques of Republican and Democratic henchmen on these boards, and abolish the courts which are supposed to exist for purpose of redress of wrongs.

Therefore, we will appeal to the Supreme Court of Illinois for a declaration that this high handed disregard for justice is unconstitutional. The case could be settled before election day but the dilatory tactics, flimsy excuses, and stalling for time of the army of attorneys for the two old parties and the election board delayed it.

Therefore, we will appeal to the Supreme Court of Illinois for a declaration that this high handed disregard for justice is unconstitutional. The case could be settled before election day but the dilatory tactics, flimsy excuses, and stalling for time of the army of attorneys for the two old parties and the election board delayed it.

APRIL. POWER POINT, O. — Klub št. 9 JSZ bo imel dramsko priredbo in veselico 25. aprila. MOON RUN, PA. — Dramska predstava in veselica kluba št. 175 v soboto 25. aprila.

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij

APRIL. POWER POINT, O. — Klub št. 9 JSZ bo imel dramsko priredbo in veselico 25. aprila. MOON RUN, PA. — Dramska predstava in veselica kluba št. 175 v soboto 25. aprila. MILWAUKEE, WIS. — Slovenski in angleški sponed ter veselica kluba št. 37 JSZ v nedeljo 26. aprila, S. S. Turn Hall. Sodeluje angleški (mladinski) odesk. CHICAGO, ILL. — V nedeljo 26. aprila koncert "Save" v dvorani SNPJ. DETROIT, MICH. — Operna predstava pev. zbora "Svoboda" odesk kluba št. 114 JSZ v nedeljo 26. aprila v Slov. del. domu. MILWAUKEE, WIS. — Prvomajska slavnost kluba št. 37 JSZ v nedeljo 26. aprila v So. Side Turn dvorani. MAJ. CHICAGO, ILL. — Prvomajska slavnost kluba št. 1 v petek 1. maja v dvorani SNPJ. CLEVELAND, O. — Prvomajska slavnost clevelandskih socialistov 1. maja v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. JOHNSTOWN, PA. — sobota 2. maja vprizori na prvomajski slavnosti klub št. 5 drama "Njegov jubilej" v Slov. izob. domu. COLLINWOOD, O. — Priredba kluba št. 49 z vaudevilskim sporedom v nedeljo 3. maja v Slov. del. domu. STRABANE, PA. — Prvomajska proslava kluba št. 118 JSZ v soboto 2. maja v dvorani dr. št. 138 SNPJ. (Tajnike klubov prosimo, da nam sporoča datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.) BRIDGEPORT, O. — Dramska prireditev in veselica kluba št. 11 JSZ v soboto 16. maja. GIRARD, O. — Zborovanje obhajalske konference JSZ v nedeljo 24. maja v Silvenskem domu. GLENCOE, O. — Zborovanje vzhodnoohijske konference soc. klubov in društev Prosvetne matice JSZ v soboto 30. maja na Spominski dan. CHICAGO, ILL. — V soboto 30. maja konferenca klubov in društev prosvetne matice za severni Illinois in Wisconsin v Lawndale Masonic Temple, So. Millard Ave. ter 23rd St.

ROMAN HOLIDAY A NOVEL by Upton Sinclair

AMERICA since the World War—the Roman republic after the destruction of Carthage—how much alike were they? History repeats itself; Luke Faber, the hero of this unusual tale, swings back and forth between the two civilizations, and cannot be sure which is real and which is a dream.

PRICE \$2.50 Order from PROLETAREC 3639 W. 26th St. Chicago, Ill.

GET THE HOOK!

While we are governed by blockheads and the workers sink to lower depths of destitution, the Republican and Democratic publicity firms at Washington fire at each other over the heads of the jobless and starving. The G. O. P., still dripping with the muck of its Fall and Dohenys, strikes a moral pose over the filth of Tammany in New York. The D. O. P. replies with a moral pose over the filth in Chicago, governed by the most perfect ass-in captivity with the assistance of Al Capone.

And this is capitalist politics after two years of the jobless in the breadlines and farmers starving in a region rich with food. The only thing worth while to the two parties is the election in 1932. Both are manoeuvring for the best position and both expect the masses they neglect to shift like dumb cattle from one party to the other. In other words, to do what they have been doing since the Civil War.

The two-party fakery act like traveling street vendors who invade a region stricken with disease. The rivals set up shop on opposite corners and offer herbs, pills and opiates to those who are afflicted. Each knows that the other is a faker and each denounces the other as a fraud. Only a few know that both are frauds while the rest are enticed to purchase wares from one or the other in the hope that a pill or a herb has some magic charm.

Intelligent people feel like the old Bowery audiences who greeted a bum hamfat with cries "Get the hook!"—The New Leader.

THE TRAGEDY OF PLENTY

One of the highly paid scribes of the religion of business, in a brilliant example of the salesmanship writing that derives from the prostituted psychology of some of our universities, prefaces his appeal to people to buy—and incidentally possibly to lay the foundations of new fortunes even in this morass of misery—with a true description and a telling phrase. "A people intelligent and powerful, helplessly milling around, unable to exchange labor and services and goods. Business in a stalemate. The tragedy of plenty."

But what a stupid tragedy! Granaries full and stomachs empty. Machines idle and necessary wants unmet. No savage tribe was ever in the position of having a plentiful supply of the necessities of life within its reach and not using them. It remained for a community that thinks itself civilized and educated to commit that idiocy—and to do it after it had learned how to produce beyond any rational needs of man and after it had the abolition of poverty within its grasp.

What a futility! To build capital plant and then not be able to use it. To discover and organize the complicated technique of mass production and distribution and then not know how to consume the product that need to be consumed in order to keep both the human and the industrial process going. Small wonder that our literature and our thinking are saturated with the spirit of frustration! Our way of life has failed to meet the elementary test of supplying adequate sustenance and keeping its energies going. —Harry F. Ward, in The Christian Century.

CAUSES THAT BRING INDUSTRIAL DEPRESSION

The Standard Statistics Co. has compiled data on wages. It declares a loss of \$9,600,000,000 in wages during the year 1930. This does not include loss of wages among agricultural and public employe workers.

Wages in 1928 amounted to \$44,600,000,000. The 1930 amount was 21.5 per cent less. The statistics company expresses the opinion that this tremendous loss in wages has been the predominating factor in prolonging and intensifying the nation-wide depression.

Organized labor has contended from the very start that unless the mass of the people have purchasing power, production must come to a standstill. Low wages and no wages mean the deathknell to business.

This is a bitter pill for antiunion advocates to swallow. Their philosophy has always been pay the worker the smallest possible wages and work him the longest possible hours and glean the largest profit. This principle of business has, to a large extent been operative with the result that the channels of business are surcharged with stagnant products. Factories are closed and millions are unemployed and destitute.

It is no longer a theory that confronts the world. It is a condition and if concrete facts will not teach, a more desperate line of argument will inevitably be put forward. Minnesota Union Advocate.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Socialist Club No. 1 JSF has ordered 500 copies of the May First issue of Proletarec. Most of these will go to workers not on the regular mailing list. This affords us an exceptionally good opportunity to acquaint many of our nationals with the only Slovene Socialist newspaper in this country. How many is your club going to circulate?

Speaking of circulation and its relation to bad times, we must confess that people are more likely to think of themselves and their class now than in good times. Our manager of publication reported last Friday, at the meeting of the Executive Committee of our Federation, that during March Proletarec has received the largest number of subscriptions for any single month, since its existence. A steady list of sub diggers has been published semi-monthly and Svoj, Loci, Jankovich and vicin have always been up near the top of the list. The Federation went on record to endorse the unemployment insurance bill pending in the Illinois Legislature and selected Frank Aksh as representative to the Central Committee.

Well, folks, Chicago's election will be over when you read this and our candidates will have been left off of the ballots, despite last minute attempts to force the Election Commissioners to restore them thru legal procedures. Our notice of last week could not be altered. We had received last minute reports which we thought were authentic. Unfortunately the Election Commissioners maneuvered strategically and succeeded in their unfair attempt to keep the Socialist nominees from the voters. There is little else to do right now but to resolve that these little incidental and technical errors shall not occur again. We must go to work and build a stronger fighting force and the Cook County Committee on Action urges each comrade to contribute and assist in the work of building up the party. In this connection I must add that the last meeting of the Cook County Delegates showed life, ability and interest. Compared to what happened two years ago, one must assert that the sentiment has crystallized into new life for the party in Cook County.

Many would have us believe how terribly bad things are in Russia. The Chicago Tribune's Staff correspondent is writing a series of articles about Russia and its people and it would seem that he is blindfolded when he is about to gaze upon the benefits of the present administration. Only when he wants to ridicule the officials and the people does he unfold the blindness. Edward Lyons, United Press Staff correspondent, is quoted in the Literary Digest of April 4, on the morals of the Russians, as saying that "they might set some of us a good example". What is true about their morals must also be true of everything else. Won't someone write and tell the Tribune man where he can see some of the better modes of Russian life?

"The American Guardian", as Oscar Ameringer's new weekly paper has been christened brings a varied display of reading for the workers. If the present policy is to continue and we have every reason to believe that it will, the paper will certainly make many of its readers think about their conditions. Indeed, it will make many another party member for the Socialists. If you didn't subscribe to the "Guardian", you should do so at once, at \$1.00 the year and 60 cents in clubs of 5 subscriptions. Address the Guardian at Box 777, Oklahoma City, Oklahoma.

Sava's Spring Concert will be held Sunday, April 26, at the S. N. P. J. Hall. The size of the chorus warrants a real honest to goodness concert. What we need to do is to fill the hall as it was for the last performance. With every member doing his share we are assured of a crowd. Just see that you do your share.

"America's Way Out", by Norman Thomas, the great Socialist Leader, is being widely advertised, by the party as well as by the publishers. Those wanting a copy should order from Proletarec. The book department of ours has always done a fair business but with all the new books

being published it can increase its sales immensely. Get the habit of ordering books from Proletarec.

Under no conditions must we forget to tell you that the "New Leader" has offered amazing rewards in its effort to increase its circulation. The "Leader" is the finest paper of its kind in this country and deserves the wholehearted support of ours. Subscribe and gather subscriptions for it. You might say that we are continuously drafting your pockets. Well, you mustn't forget what they said during the war—"Give until it hurts", and that was for war. We say subscribe and read and think for peace.

Let us ask our friends and members to attend the next meeting of the English Division of Socialist Club No. 1 JSF. It will be held Thursday, April 9, at the SNPJ Hall. We will discuss Chicago's election and unemployment insurance. We must live up the young folks and set out to get many more into our ranks.

Socialist Open Forum

Professor Harold D. Lasswell of the Department of Political Science of the University of Chicago will speak at the Socialist Open Forum conducted by the 6th Congressional District Branch of the Socialist Party of Cook County.

His subject will be "How Public Opinion is Manufactured and Disseminated in America."

The meeting will take place on Thursday April 16 8:15 P. M. at 2653 Washington Blvd. Admission is free.

Dr. Lasswell is a world authority on Propaganda and has written several books dealing with that subject.

His talk and the discussion that will follow will furnish a scientific explanation of why the Socialist movement is unpopular in America. M. Halushka, Sec'y.

Socialism

A new society founded on industrial peace and forethought, bearing with it its own ethics, aiming at a new and higher life for all men, has received the general name of Socialism, and it is my firm belief that it is destined to supersede the old order of things founded on industrial war, and to be the next step in the progress of humanity. —William Morris.

ONLY A "HAND"

You are not hired to think but to work. That is why they call you "hands". You will hear them say: "I work a hundred hands"; "I work fifty 'Niggers'"; "Black 'hands'"; white 'hands'; all 'hands'; not men, but 'hands'. The capitalist calls you his "hands"; he himself is not a hand; he is a head; he lives in a palace and you are his "hands"; and the "hands" vote on election day to perpetuate the system under which he is the head and they are the hands; in which he is at the top and they at the bottom; and that is why the "hands" are told that this is the greatest country on the face of the earth—the one country in which all enjoy equal liberty. —Eugene Victor Debs.

Our Doings Here and There

By John Rak.

Thursday night April 9, is the regular meeting night of the English Division of branch No. 1 JSF Chicago. Interesting discussions will be led by comrades D. J. Lotrich, Katherine Beuk and John Kopach. Each is to give a short talk on a well chosen subject. The unemployment insurance bill now before the Illinois state legislature will be explained by Lotrich, the recent election for Mayor of Chicago by Kopach and "Suggestions for local activities" will be reported by Katherine Beuk. These subjects will be followed by general discussions in which all members can participate. It is important that all members be present by this meeting.

About 33 Savans now assemble at rehearsals for their Spring concert. It will be held Sunday April 26, at the SNPJ Hall. A considerable number of classical and folk songs have been learned in the past months for this occasion. The program

will consist of a quintette, sextette, several numbers by the entire chorus and a short English operetta. Ticket are now on sale by all members of the chorus, also of the Branch No. 1 and at the office of Proletarec.

An additional 8 or more pages of various contributions by well known writers will compose the May Day issue of Proletarec. This work is now well under-way so that it may be completed in plenty of time for distribution. Will it receive a fair circulation in your community? Agitate among your friends to subscribe for it and send for a bundle order immediately.

The May Day celebration of branch No. 1 JSF Chicago, is another important event that will take place in the SNPJ Hall. With good speakers, several numbers by chorus Sava and recitations followed by a short one act play this program will be well worth the admission price of 35c. The remainder of the evening will be enjoyed dancing. Don't forget Friday night May 1st, at the SNPJ Auditorium.

In Power Point, Ohio, the comrades of branch No. 9 JSF are busily engaged preparing a program and dance to be held Saturday April 25. With the cooperation of the dramatic group of branch No. 11 JSF Bridgeport, O., two short plays will be produced. One of these will be staged in the English language. Their program also calls for an English speaker. Dancing will follow later in the evening. A good time is assured.

The conference of branches JSF and lodges, affiliated with the Educational Division for the Illinois-Wisconsin district will be held Saturday May 30, at the Lawndale Masonic Temple. All branches and lodges in this district are asked to send delegates.

BETWEEN THE DEVIL FISH AND THE DEEP BLUE SEA

"BUILDING A WAR TOWARDS RUSSIA"

Are the war-mongers trying to create a war mind towards Russia? Are western Europe and the United States being deliberately prepared by propaganda against Communist atheism and "Soviet dumping" and with the material aid of the Fish Commission to countenance a "holy" war against Russia?

These are questions set forth in the News Bulletin of the National Council for the Prevention of War over the signature of Frederick J. Libby, Executive Secretary of the Council.

After pointing out that the drive against atheism was not calculated to change the attitude of the Russians, but merely to stir up antagonism, and that charges of Soviet dumping fall down before any careful study, Libby charges that "if France or a Tory government in Great Britain were to take action against Russia even to declaring war, the ground has been prepared for calling it a holy war."

"Without discussing here the propaganda that comes directly from the National Civic Federation," Libby's statement concludes, "enough has been said to point the warning which I wish to sound. A war mind has been created and is being fostered by organized and highly financed propaganda both in our country and abroad."

LABOR THEORY NOW 'WRITTEN IN WORKERS' LANGUAGE

Out of their experience as teachers at Brookwood, in Katonah, N. Y., Katherine H. Pollak and Tom Tippet have written a book on economics, stressing labor problems, in a form and language which can be read and enjoyed by workers as well as college professors.

An effort has been made to make the book concrete and vivid and at the same time to keep the vocabulary and sentence structure simple for easy comprehension. Although the book is written definitely from the workers' point of view, fact has not been sacrificed for argument, and many references have been included to other books for those who wish to follow out any subject more carefully.

The cloth-bound edition sells for \$2, but an attractive paper-bound edition has also been provided to sell for \$1. It may be obtained through National Headquarters, Socialist Party, 2653 Washington Blvd., Chicago.

Cultural Activities Extended by Milwaukee Socialists

Socialists of Milwaukee have opened a new reading room and led in an effort to extend the lecture service of the public museum.

Following up an intensive membership campaign, the First Ward branch has rented a hall for a reading room at Humboldt and East North Aves. It will be kept open daily from 9 a. m. to 10 p. m. There will be plenty of reading matter, both periodicals and books, and someone is attendance to greet sympathizers who may wish to join the party.

William Coleman, state secretary, has been successful in arranging a series of illustrated lectures through the museum board for each Saturday and Sunday afternoon and evening. Special lectures for children on Saturday afternoon will be provided if sufficient demand arises.

Wisconsin Legislature in Plea for Mooney Pardon

The Wisconsin legislature has appealed to Gov. James Rolph of California to pardon Tom Mooney and Warren K. Billings, labor leaders sentenced to life imprisonment on charges of murder in 1916 in connection with the bombing of a Preparedness Day parade. The motion was introduced by the Socialist delegation.

City and County Vie in Aiding Reading Destitute

The unusual spectacle of a controversy between city and county governments over which one is doing the most to help the unemployed has developed here. Since the Socialists have been in power in Reading, the Berks County Commissioners have become worried over a possible spread of Socialist authority, and for that reason have spent approximately \$200,000 in relief work.

The city government has gone as far along the same lines as the statutes of Pennsylvania permit, \$110,000 in cash and supplies raised by voluntary contribution, has been distributed without a cent being paid for administrative cost. In addition, the city has sponsored an employment bureau and secured jobs wherever possible.

More Socialist Unemployment Demonstrations

New York, Milwaukee, and Racine Socialists have staged large unemployment demonstrations during the week before last, according to word received at National Headquarters. Each demonstration was attended by thousands of people. Socialist leaders addressed the groups, presenting a program for immediate relief, together with the final Socialist aims.

Frank R. Crosswaith, famous Negro Socialist orator, spoke to a crowd of 4,000 in an open air meeting in Racine, and again to a crowd of 9,000 in Milwaukee. Oscar Ameringer, veteran labor editor and author of several Socialist pamphlets, also addressed the Milwaukee meeting. In addition, several local party leaders spoke to these mass demonstrations.

Michigan

The Socialist Club at the University of Michigan is conducting a drive which gives every indication of increasing the membership to 100 within the month. The club is publishing a new campus paper, "The Student Socialist".

A new local at Grand Rapids is meeting weekly for educational discussion. The acting secretary is J. T. Wellman of 1364 Taylor Avenue.

MORE ENGLISH
ARTICLES ON PAGE 7.